ТОҶИКИСТОН

~ Рӯзнома зиёд, «Тоҷикистон» яктост! ~

№49 (1559) 06.12.23

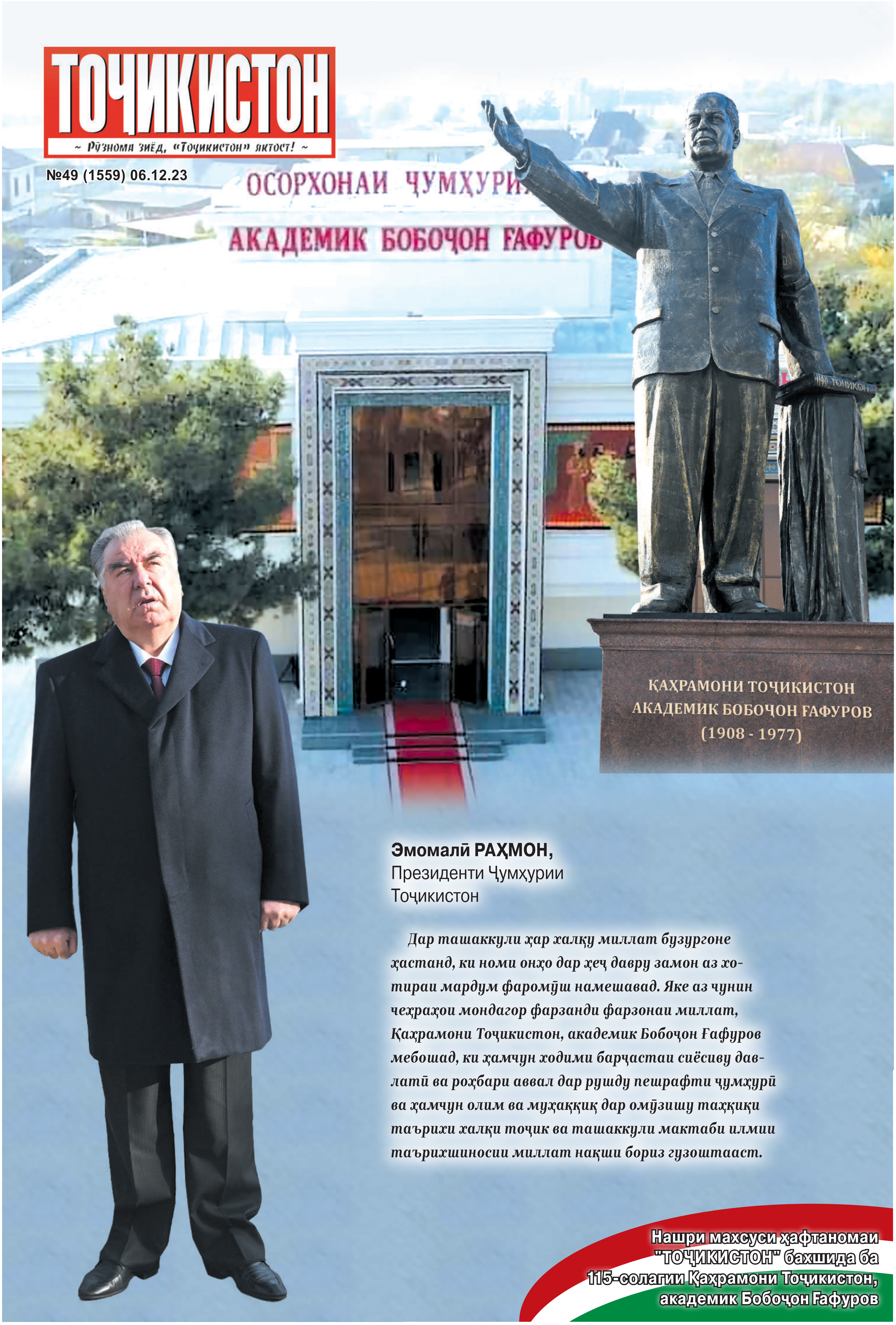

Эмомалӣ РАҲМОН,
Президенти Ҷумҳурии
Тоҷикистон

Дар ташаккули ҳар халқу миллат бузургоне ҳастанд, ки номи онҳо дар ҳеҷ давру замон аз хотираи мардум фаромӯш намешавад. Яке аз чунин чеҳраҳои мондагор фарзанди фарзонаи миллат, Қаҳрамони Тоҷикистон, академик Бобоҷон Ғафуров мебошад, ки ҳамчун ходими барҷастаи сиёсиву давлатӣ ва роҳбари аввал дар рушду пешрафти ҷумҳурӣ ва ҳамчун олим ва муҳаққиқ дар омӯзишу таҳқиқи таърихи халқи тоҷик ва ташаккули мактаби илмии таърихшиносии миллат нақши бориз гузоштааст.

Нашри махсуси ҳафтаномаи "ТОҶИКИСТОН" бахшида ба 115-солагии Қаҳрамони Тоҷикистон, академик Бобоҷон Ғафуров

115 сол

2024

ТОҶИКИСТОН

~ Рӯзнома зиёд, «Тоҷикистон» яктост! ~

ШУҲРАТИ ҶАҲОНИИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ

ИНДИРА ГАНДИ,
Сарвазири
Ҳиндустон

Шахси ҳамаҷониба бомаърифат, бағоят маданӣ, равшанфикри комил ва инсони ниҳоят самимӣ – чунин як таассурот аз мулоқотҳоям бо Бобоҷон Ғафуров дар қалби ман абадӣ нақш бастаанд.

Академик Бобоҷон Ғафуров узви ифтихорӣ ва доктори фахрии як зумра анҷуманҳои бонуфузи илмӣ ва донишгоҳҳои машҳури кишварҳои хориҷӣ интихоб гашта буд.

Соли 1966 Б. Ғафуров узви кумитаи Конгресси байналхалқии эроншиносон (Эрон) интихоб мегардад. Моҳи августи соли 1966 дар Теҳрон Конгресси байналхалқии эроншинсон баргузор гардида, ҳайати олимони шӯравиро, ки ба он академикҳои АИ Озорбойҷон А. Ализода, А. Сумбатзода, узви вобастаи АИ ИҶШС М. Н. Боголюбов, узви вобастаи АИ Тоҷикистон И. С. Брагинский, профессорон Н. Болдирев, Ш. Шоҳмуҳаммадов шомил буданд, ховаршиноси маъруфи тоҷик, академик Абдулғанӣ Мирзоев сарварӣ менамуд.

Дар ҷаласаи навбатии конгресс қарор дода шуд, ки комитети доимии Конгресси байналхалқии эроншиносон таъсис дода шавад, ки ба ҳайати он 10 нафар олимони эронӣ ва 16 нафар эроншиносони хориҷӣ, аз ҷумла, аз Иттиҳоди Шӯравӣ директори Пажӯҳишгоҳи ховаршиносии АИ ИҶШС Бобоҷон Ғафуров ва профессори Донишгоҳи давлатии Ленинград (ҳоло Санкт-Петербург) А. Н. Болдирев пазируфта шуданд.

Соли 1967 Бобоҷон Ғафуров узви ифтихории Анҷумани ховаршиносони Лаҳистон (Полша) интихоб гардид. Анҷумани мазкур соли 1922 таъсис шуда, он ба таҳқиқу омӯзиши кишварҳои Шарқ машғул аст ва “Маҷаллаи Анҷумани ховаршиносон”-ро интишор менамояд.

Соли 1968 Бобоҷон Ғафуров узви Шӯро оид ба равобити фарҳангии Ҳиндустон интихоб мегардад. Шӯро соли 1950 таъсис ёфта, қароргоҳи он дар Деҳлӣ, шуъбаҳои он дар Бомбай, Калкутта, Мадрас фаъолият доранд. Аз соли 1965 сар карда аз ҷониби Шӯро Ҷоизаи байналхалқии ба номи Ҷавоҳирлал Неҳру барои таҳкими сулҳ, ҳамкорӣ, ҳамдигарфаҳмӣ ва дӯстии байни халқҳои кишварҳои гуногун бо мардуми Ҳинд супорида мешавад. Бобоҷон Ғафуров соли 1968 барандаи ин ҷоиза гардид. Ҷоиза аз 2,5 млн рупия маблағ, медали тилло ва диплом иборат буд. Б. Ғафуров маблағи ҷоизаро ба яке аз мактаб-парваришгоҳҳои Ҳиндустон тақдим менамояд.

28-уми марти соли 1970 Шӯрои олимони Донишгоҳи исломии Олигархи Ҳиндустон ба Бобоҷон Ғафуров дараҷаи доктори фахриро сазовор донист. Донишгоҳи мазкур соли 1918 таъсис ёфта, яке аз донишгоҳҳои бузургтарин ва бонуфуз махсуб меёбад.

Соли 1971 Бобоҷон Ғафуров узви Анҷумани Осиёи Париж (Фаронса) интихоб мегардад. Анҷуман соли 1922 таъсис ёфта, қароргоҳи он дар Париж мебошад.

Соли 1972 Бобоҷон Ғафуров раиси Комитети шӯравии Ҷоизаи байналхалқии ба номи Абулқосим Фирдавсӣ интихоб мегардад. Ҷоизаи якҷояи ИҶШС ва Эрон ба муносибати 50-солагии барқарор шудани равобити дипломатии ин ду кишвар таъсис дода шуда, дар ду сол як маротиба барои таҳқиқотҳои пурарзиш дар соҳаи адабиёт ва санъат аз ҷониби Комитети шӯравӣ-эронӣ супорида мешуд. Ба барандагони ҷоиза диплом ва маблағ дар ҳаҷми 1000 сӯми шӯравӣ ба шаҳрвандони Эрон ва 86 ҳазор риёл ба шаҳрвандони шӯравӣ тақдим мегардид.

Соли 1972 Бобоҷон Ғафуров узви ифтихории Комитети байналхалқӣ оид ба интишори асарҳо бахшида ба 2500-солагии давлати Эрон интихоб шуда буд.

Соли 1972 Бобоҷон Ғафуров бо медали чашнии “50-солагии Инқилоби халқии Муғулистон”, ки бо қарори Хурали Бузурги (парлумони) Муғулистон таъсис шуда, бо он шаҳрвандони ин мамлакат ва хориҷа барои хизматҳои бузург дар рушди Муғулистон ва таҳкими равобити дӯстӣ, ҳамкорӣ миёни ин кишвар ва давлатҳои хориҷа тақдир карда мешуданд, сазовор гардид.

Соли 1973 Бобоҷон Ғафуров президенти Анҷумани байналхалқии омӯзиши тамаддуни Осиёи Марказӣ интихоб гардид. Қароргоҳи анҷуман дар Париж буд. Дар охири соли 1966 дар иҷлосияи XVI Конфронси генералии ЮНЕСКО бо ташаббуси Бобоҷон Ғафуров лоиҳаи нави илмӣ оид ба омӯзиши тамаддуни Осиёи Марказӣ ворид карда шуд, ки доираи таҳқиқот аз лиҳози ҷуғрофӣ собиқ ҷумҳуриҳои шӯравии Осиёи Марказӣ, Эрон, Афғонистон, Ҳиндустон, Покистон, Муғулистонро дар бар гирифта, дар доираи ин лоиҳа чандин конфронсҳо, симпозиумҳои байналхалқии ЮНЕСКО оид ба таърих, археология, фарҳанг, тамаддун, санъат, таърихи илм, фалсафа дар Душанбе, Самарқанд, Кобул, Деҳлӣ, Улан-Батор баргузор гаштанд. Тобистони соли 1973 дар Париж Ҷаласаи машваратӣ баргузор гашта, Анҷумани омӯзиши тамаддуни Осиёи Марказӣ ба таври расмӣ соли 1974 таъсис ёфт ва Бобоҷон Ғафуров президенти он интихоб гардид. Анҷуман дар Исломобод (Покистон) маҷаллаи худро бо номи “Маҷаллаи Осиёи Марказӣ” ба забони англисӣ нашр мекард. Пас аз даргузашти Бобоҷон Ғафуров соли 1977, академик Муҳаммад Осимӣ президенти анҷуман интихоб гардид. Яке аз дастовардҳои бузурги ин анҷуман ва тадбиқи лоиҳаи он нашри асари шашҷилдаи “Таърихи тамаддуни Осиёи Марказӣ”, “Таърихи илми Осиёи Марказӣ” дар чор ҷилд ба забони англисӣ дар Париж буд.

Соли 1974 Бобоҷон Ғафуров узви ифтихории Академияи илмҳо ва санъати Босния Герсоговина (собиқ Югославия), ки соли 1966 дар шаҳри Сараево таъсис ёфта буд, интихоб гардид.

Соли 1974 Бобоҷон Ғафуров барои хизматҳои бузургаш дар рушди илм, фарҳанг, хосатан эроншиносӣ ва таҳкими равобити илмӣ миёни олимони шӯравӣ ва эронӣ моҳи январи соли 1974 ба дараҷаи доктори фахрии Донишгоҳи Теҳрон сазовор гардида, маросими супоридани он 4-уми июли соли 1974 дар Сафорати Эрон дар Маскав баргузор гардид.

Худи ҳамон сол (1974) Бобоҷон Ғафуров узви ифтихории Анҷумани Осиё дар Калкута (Ҳиндустон) интихоб шуд. Анҷуман соли 1784 таъсис шуда, ба омӯхтани масъалаҳои таърих, санъат, илм, адабиёти мамолики Осиё машғул аст ва ҳар сол чор шумораи “Маҷаллаи Анҷумани Осиё”-ро нашр менамояд.

Соли 1975 Бобоҷон Ғафуров бо ордени Байрақи сурхи меҳнати Ҷумҳурии мардумии Муғулистон, ки аз лиҳози мақом дуюмин мукофоти олии давлатии ин кишвар ба ҳисоб меравад, барои хизматҳои шоён дар таҳкими равобити дӯстӣ, ҳамкории миёни Муғулистон ва ИҶШС мукофотонида шуд.

Соли 1976 Бобоҷон Ғафуров узви ифтихории Анҷумани ховаршиносони ба номи Чома де Кёрёши Академияи илмҳои Маҷористон (Венгрия) интихоб шуд.

Соли 1976 Бобоҷон Ғафуров ба муносибати 25-солагии ҳаракати ҷонибдорони сулҳ бо медали тиллои чашнии Шӯрои умумиҷаҳонии сулҳ барои иштироки фаъолона дар ҳаёти ҷамъиятӣ ва таҳкими сулҳу дӯстӣ миёни мардумони ҷаҳон қадршиносӣ гардид.

Ҳамчунин, Бобоҷон Ғафуров барои хизматҳои арзанда дар рушди иқтисодӣ, иҷтимоӣ, фарҳангии Тоҷикистон, фаъолияти пурсамари ҳизбию давлатӣ шаш карат бо мукофоти олии давраи шӯравӣ - ордени Ленин (солҳои 1944, 1946, 1948, 1949, 1954, 1957), барои хизматҳои бузург дар рушди илми ховаршиносии шӯравӣ бо ордени Байрақи сурхи меҳнат (1968), Ордени Инқилоби Октябр (соли 1975), бо медали “Барои меҳнати шуҷоатнок дар солҳои Ҷанги Бузурги Ватании солҳои 1941-1945” (соли 1945) ва медали чашнию Комитети шӯравии дифои сулҳ ба муносибати 25-солагии ҳаракати ҷонибдорони сулҳ (соли 1969) сарфароз гардида буд.

Соли 1976 бо Фармони Раёсати Шӯрои Олии ҶШС Тоҷикистон ба Бобоҷон Ғафуров унвони ифтихории “Ходими хизматнишондодаи илми ҶШС Тоҷикистон” дода мешавад.

Бобоҷон Ғафуров чандин карат (солҳои 1938-1958) вакили Шӯрои Олии ҶШС Тоҷикистон, вакили Шӯрои Олии ИҶШС даъватҳои II-III, VI-VII, узви КМ Ҳизби коммунисти Тоҷикистон (солҳои 1941-1956), узви КМ ХКИШ (1952-1961) интихоб гашта буд.

Барои хизматҳои бузург ва фидокориҳо дар поягузории истиқлоли Ҷумҳурии Тоҷикистон, фаъолияти хирадмандонаи давлатдорӣ, инкишофи тамаддун ва худшиносии миллӣ бо Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз 8-уми сентябри соли 1977 ба Бобоҷон Ғафуров унвони олии “Қаҳрамони Тоҷикистон” дода шуд. Мукофоти аз ҳама олӣ барои Бобоҷон Ғафуров чун фарзанди фарзонаи миллат абадан ҷой ёфтан дар қалбу дидаи мардуми тоҷик ба ҳисоб мерафт, ки ӯро дар домани худ парварида ва ба воя расонидааст.

Шавкат ШАРИФОВ,
номзади илмҳои таърих, дотсенти ДДХ ба номи академик Бобоҷон Ғафуров, узви Анҷумани ховаршиносони ИҶШС ва Тоҷикистон

ҲУҶУМ БА БОБОҶОН ҒАФУРОВ

Соли 1946. Котиби якум интихоб шудани Бобоҷон Ғафуров аз як тараф дӯстдорони миллати тоҷикро шод карда бошад, аз ҷониби дигар, дар пӯстини душманони ин миллати куҳанбунёд кайк андохта буд. Бобоҷон Ғафуров баъд аз соли 1929 - ҷумҳурии мухтор эълон шудани Тоҷикистон аввалин тоҷиктаборе буд, ки сарвари ҷумҳурӣ интихоб гардид. То ин дам Мирзо Довуд Боғир-оғли Гусейнов – миллаташ озарӣ (1930 – 1933), Григорий Исаакович Бройдо – миллаташ яҳудӣ (солҳои 1933 – 1935), Сурен Константинович Шадунс – миллаташ арманӣ (солҳои 1935 – 1937), Урунбой Ашурович Ашуров - миллаташ ӯзбек (солҳои 1937 – 1938) , Дмитрий Захарович Протопопов – миллаташ рус (солҳои 1938 – 1946) Котибони аввали КМ ҲК РСС Тоҷикистон буданд.

Вале, мутаассифона, дар дохили Тоҷикистон низ касоне буданд, ки ошкору ниҳон мубориза бар муқобили Бобоҷон Ғафуров ва Садриддин Айнӣ мебурданд. Ҳадафҳои бузург душманони бузургро ба миён оварда буданд. Онҳо, ки дар сатҳи баланд аз пуштибонӣ бархӯрдор буданд, роҳи бадном кардан ва ба ин васила аз сари қудрат дур сохтани Бобоҷон Ғафуровро меҷӯянд. Котиби КМ Исоев аз ин ҷумла буд. Ӯ ба ревизияи аҷдоди Бобоҷон Ғафуров мепардозад.

Котиби дувуми КМ ПК Тоҷикистон Обносов дар суҳбат бо муаллифи ин сатрҳо изҳор намуд, ки «ин раванд махсус дар арафаи анҷумани VII ПК Тоҷикистон (20-23-юми декабри соли 1948) хуб эҳсос мешуд. Дар арафаи анҷуман одамоне пайдо шуданд, ки миёни вакилони анҷуман ва мардум фаъолона овоза пахн менамуданд, ки Бобоҷон Ғафуров фарзанди тоҷири калон аст ва вай ҳуқуқи сарварии ҳизбро надорад. Давоми ду соли роҳбарии Ғафуров воқеан ҷумҳурӣ соҳиби дастовардҳои назаррас гашта буд. Аммо кӯшиши дар Тоҷикистон ҷамъ овардани олимон, адибон, аҳли зиё душманони халқи тоҷикро дар дохил ва хориҷи Тоҷикистон норохат месохт. Онҳо ба ҳар роҳу восита мехостанд Ғафуровро аз сари қудрат дур созанд. Ғафуров метавонист дар анҷуман сари ин масъала гап назанад. Аммо вақте ки номзадии ӯро ба узвияти КМ пешниҳод намуданд, ӯ лозим донист, ки аз мавҷуд будани ин овозаҳо вакилонро огоҳ намояд.

Аз стенограммаи Анҷумани VII ПК Тоҷикистон, бойгонии Институти марксизм ва ленинизми КМ ПК Тоҷикистон:

Маҷлиси бегоҳӣ,
23-юми декабри соли 1948

РАФИҚ ҒАФУРОВ:

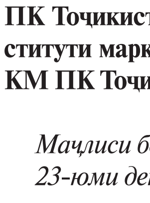

Рафиқон! Меҳоҳам съезд бидонад: ман як тағои савдогар доштам, ки ӯро кулак карданд. Ман инро барои он мегӯям, ки собиқ котиби КМ ПК (б) рафиқ Исоев дар ҳама ҷо мегӯяд, ки ман писари савдогари калон ҳастаму дар оилаи ман ин хел одамон бисёранд. Меҳоҳам съезд бидонад, ки дар ҳақиқат, тағои ман савдогар буд, вале ман бо ӯ алоқае надоштам. Он чизе, ки шахсан ба ман дахл дорад, ман дар хонаи бачагон тарбия гирифтаам ва бисёр рафиқони дар ин ҷо нишаста бо ман меҳонданд. Агар ягон эрод бошад, хоҳишмандам бигӯед, зеро рафиқ Исоев ин овозаҳоро ин ҷо, дар Москва низ пахн карда истодааст.

РАФИҚ ТУРСУНЗОДА:

Рафиқон, баъзан ҷаҳолат боло мегирад. Мо медонем, ки замоне Ҳокимияти Советӣ аз кадрҳо танқисӣ мекашид. Давлати советии моро синфи коргар якҷо бо деҳқонони камбағал ва батракҳо сохтаанд. Миллионҳо нафари ин батракҳо дар ин мухлат сабзида расида, хӯҷаинони ҳақиқии мамлакатамон гардиданд. Аммо, мутаассифона, дар байни мо ҳоло низ одамоне ҳастанд, ки ҳеҷ чизро наомӯхтанд. Ҳастанд нафароне аз байни кормандони партиявӣ, ки дониши худро баланд намебардоранд, онҳо фақат ҳамон чизеро, ки 20 сол пеш медонистанд, медонанд, онҳо даст ба қафаси синаи худ зада, мегӯянд, ки револютсияро онҳо кардаанд ва бинобар ин бояд онҳо давлатро идора намоянд. Ин тавр намешавад!

Мамлакати мо сол то сол месабзад. Мамлакати мо талаб мекунад: агар ту ба партия содиқ бошӣ, ту бояд хонӣ; ту бихон, ту фақат бо илму дониш метавонӣ мамлакатро идора кунӣ.

Ана мо: ман, рафиқ Исоев ва худи шумо ҳам батрак ҳастем. Мо барои халқу республикаи худ чӣ кор кардаем? Мо бо шумо одамони камсаводем. Агар рафиқ Ғафуров худро муносиби вазифааш нишон дода натавониста бошад, ба фикрам, худи коммунистон, ташкилоти партиявии республика ва худи хаёт аз вай хоҳиш карда мегуфт, ки рафиқ Ғафуров, республика, халқи тоҷикро тараққӣ дода натавонистӣ - бирав!

Рафиқ Ғафуров худаш изҳор мекунад, ки дастпарвари хонаи кӯдакон аст. Вале ман намегӯям, ки ӯ якҷо бо ташкилоти партиявӣ ва бо халқ дар муддати ду сол республикаи моро тараққӣ додааст. Ман ҳамчун намояндаи халқи худ, вақте дар Москва байни хонандагону кормандони илмӣ мешавам, мешунавам, ки дар бораи ӯ бо қаноатмандӣ гап мезананд, мегӯянд, ки республика ҳамин хел котиб дорад. Ман бо ин мефахрам, ки халқи ман, партияи болшевикон чунин одамро тарбия кардаанд. Ӯ на танҳо ташкилоти партиявиро роҳбарӣ мекунад, балки дар оламӣ илм шинохта шудааст. Мо бо ин мефахрем, ман бо ин мефахрам.

РАФИҚ ИСОЕВ
(котиби КМ ПК Тоҷикистон):

Рафиқон! Ин ҷо гуфтанд, ки рафиқ Исоев ҳама вақт ва дар ҳама ҷо мегӯяд, ки падари Ғафуров савдогар аст. Ӯ котиби КМ буд ва рафиқ Кулков санҷида, маълум кард, ки падари Ғафуров савдогар нест. Ин дар ҳамон давраe буд, ки ӯ дар шуъбаи пропаганда кор мекард ва ман мегуфтам, ки ҷойи ӯ шуъбаи пропаганда нест. Баъдтар гуфтанд, ки тағояш савдогар будааст, ман пофишорӣ кардам, ки агар тағояш савдогар бошад, падараш ҳам савдогар аст. Ман инро гуфтаам, бигузор бо ман чӣ коре хоҳанд, бикунанд (овоз аз зал: ӯро аз ҳайати президиум бароред, ҳарза мегӯяд).

РАФИҚ ОБНОСОВ
(котиби 2-юми КМ ПК Тоҷикистон):

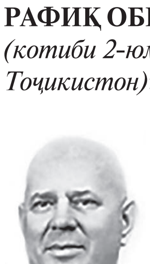

Рафиқон! Оё ба гуфтан зарурат аст, ки рафиқ Ғафуров чӣ тавр кор мекунад? Танҳо мегӯям, ки бо омадани рафиқ Ғафуров ба роҳбарии КМ ПК (б) дар тамоми ташкилот кор ҷоннок шуда, дар натиҷа ба мо муваффақиятҳо муяссар гардид, ки метавонем бо онҳо ифтихор кунем. Баъд, рафиқон, чӣ зарурат аст барои шуморо бовар кунондан - бо омадани Ғафуров дӯстии самимӣ оғоз шуд, мо худро ба кор бахшидаем. Мо шабҳо намехобем, ҳамаро ба иҷрои супоришҳои партия равона кардаем.

Бобоҷон Ғафуровро лозим меомад, ки дар ду ҷабҳа мубориза барад - бо душманони хориҷӣ ва дохилии миллати тоҷик. Александр Фадеев - Раиси Иттифоқи нависандагони СССР аз ин ҷумла буд.

ДАСИСАИ АЛЕКСАНДР ФАДЕЕВ,

раиси Иттифоқи нависандагони СССР

Ғалат гуфтан, ғалат рафтан дар зиндагии бузургон низ аз имкон дур нест. Аммо дидаю дониста сафедро сиёҳ гуфтан, ҳақиқати таърихро таҳриф кардан гуноҳест, ки кафорат надорад.

Александр Фадеев ба Комитети марказии Партияи коммунистии умумииттифоқ мактуб менависад. Ӯ адабиётшиносони тоҷикро гунаҳкор месозад, ки классикони адабиёти форсу ҳинд, ӯзбеку озарбойҷонро ба худ мансуб медонанд, адабиёти классикии ӯзбекро нодуруст шарҳ медиҳанд, бо ин амал ӯзбекҳоро меранҷонанд.

Хомӯшӣ аломати ризоият аст. Бобоҷон Ғафуров аз таърихи талхи мардуми тоҷик медонист, ки сари ҳамро ҳам шамшер мебурад. Ӯ ба котиби Комитети марказӣ Михаил Суслов мактуб менависад ва бесалоҳиятии Фадеевро дар ин мавзӯъ шарҳ медиҳад. Вале мактуб барои доираи маҳдуд буд. Бобоҷон Ғафуров тасмим мегирад, ки дар анҷумани XIX ВКП /б/ ин масъаларо ба миён гузорад.

Аз нутқи Б. Ғафуров дар анҷумани XIX ВКП /б/:

«Яке аз сабабҳои сустфаъолиятии аҳли қалам, ба назари ман, набудани танқиди ҳақиқии партиявӣ миёни нависандагон аст. Мақолаҳо ва суханрониҳои рафиқ Фадеевро хонед. Онҳо, маъмулан, мулоҳизаҳои умумӣ ва беозореанд, ки касеро ба коре водор намесозанд. (Ҷунбиш дар толор). Баъзан рафиқ Фадеев шахсан вазъияти адабиёти миллиро наомӯхта, истифода аз маводҳои мушовирони бесалоҳияташ мекунад ва худро дар ҳолати ноҳинҷор мегузорад. Масалан, чанде пеш рафиқ Фадеев республикаи моро гунаҳкор сохтан хост, ки гӯё мо классикони адабиёти дигар миллатҳоро мансуб ба худ донистаем. Баъдтар ӯ маҷбур шуд хатои худро эътироф кунад. Барои омӯхтани адабиёти миллӣ рафиқ Фадеев мутахассисонро аз республикаҳои миллӣ, ки тавонанд дар ин кор барояш кумак кунанд, ҷалб намекунад...».

Дар ин мубориза ду майдон, ду гурӯҳ ба миён меояд: яке, онҳое, ки такя ба ҳақиқати илмӣ мекунанд, дигар, онҳое, ки бо зар зархарид мешаванд.

А. Твардовский, академик В. В. Струве, академик М. Андреев, академик А. Ю. Якубовский ва дигар шохсутунҳои илму адабиёт ҳақиқати таърихро аз манфиати иклаҳзаина боло мегузоранд ва ҷонибдори Бобоҷон Ғафуров мешаванд. Вале ҷонибдорӣ ҳанӯз барои ҳалли масъала кофӣ набуд.

Бобоҷон Ғафуров барои пардаа аз рӯи ҳақиқат бардоштан ба И. В. Сталин муроҷиат мекунад. (Муфассал дар китоби “Тоҷикон дар суҳбати Ғафуров бо Сталин”).

Ин ҳама кашмакашҳо Бобоҷон Ғафуровро водор мекунад, ки аризаи истеъфо нависад ва аз пайи тадқиқи таърихи халқи тоҷик – таълифи китоби "Тоҷикон" шавад.

АРИЗАИ ИСТЕЪФОИ

котиби якуми Комитети марказии ПК Тоҷикистон Бобоҷон Ғафуров ба котиби КМ Партияи коммунистии Иттифоқи Советӣ Маленков:

«Чӣ хеле ки шумо медонед, ихтисоси асосии ман таърихшиносист. Соли 1949 ман қисми аввали «Таърихи халқи тоҷик»-ро ба чоп расонидам. (Ӯ нашри русии китобро дар назар дошт,- Ш. Ҳ.). Солҳои охир бо як гурӯҳ муаррихони республика барои ҷилди дувуми таърихи Тоҷикистон (давраи советӣ) мавод ҷамъ овардаам. Офаридани таърихи Тоҷикистон дар давраи советӣ на танҳо барои хонандаи советӣ, балки барои кишварҳои демократии халқӣ низ дорои аҳамият аст. Аммо ман ба хулоса омадам, ки дар вазифаи Котиби КМ ПК Тоҷикистон буда, наметавонам навиштани ҷилди дувумро ба анҷом расонам. Барои ҳамин аз шумо хоҳиш мекунам, ба ман иҷозат диҳед, то охири соли 1953 ба офаридани таърихи давраи советии халқи тоҷик машғул шавам. Иҷрои вазифаи Котиби якуми КМ ПК Тоҷикистонро дар набудани ман метавонад котиби дувуми КМ рафиқ Обносов П. С. бар уҳда дошта бошад. Дар сурати ғайриимкон будани ин кор, бе озод кардан аз вазифа, ба сифати котиби якум, фикр мекунам, мумкин аст Раиси Совети вазирони РСС Тоҷикистон Ч. Расулов ва бар ивази Расулов раиси Президиуми Совети олии РСС Тоҷикистон И. Додхудоев тавсия шаванд».

Соли 1953

Хоҳиши ӯ ба инобат гирифта намешавад. Ғафуров иҷрои вазифаро давом медиҳад.

Иосиф Сталин о таджиках

"Я хочу сказать несколько слов о таджиках. Таджики - это особый народ. Это не узбеки, не киргизы, это - таджики, самый древний народ Средней Азии. Таджик- это значит носитель короны, так их называли иранцы, а таджики оправдали это название.

Из всех нерусских мусульманских народов на территории СССР таджики являются единственной не тюркской, - иранской народностью. Таджики - это народ, чья интеллигенция породила великого поэта Фирдоуси, и недаром они, таджики, ведут от него свои культурные традиции. Вы, должно быть, чувствовали в период декады, что у них, у таджиков, художественное чутье тоньше, их древняя культура и особый художественный вкус проявляются и в музыке, и в песне, и в танце.

Иногда у нас русские товарищи всех смешивают: таджика с узбеком, узбека с туркменом, армянина с грузином. Это, конечно, неправильно. Таджики - это особый народ, с древней большой культурой, и в наших советских условиях им принадлежит большая будущность. И помочь им в этом должен весь Советский Союз. Я хотел бы, чтобы их искусство было окружено всеобщим вниманием.

Я поднимаю тост за то, чтобы процветали таджикское искусство, таджикский народ, за то, чтобы мы, москвичи, были всегда готовы помочь им во всем, в чём необходимо".

Сказано во время приема в Кремле участников декады таджикского искусства 22 апреля 1941 года

НИНЕЛ

чаро Бобоҷон Ғафуров ба духтараш чунин ном гузошт?

Бобоҷон Ғафуров бо духтараш Нинел ва наберааш Розия

Суҳбати нахустини муаллифи ин сатрҳо бо Нинел соли 1983, дар бинои Институти шарқшиносии АИ СССР, дар шаҳри Маскав баргузор гашта буд. Мулоқоти ман бо ӯ бо тавсияи академик Г. Ким - ҷонишини директори институт сурат гирифт. «Бо духтари Бобоҷон Ғафурович ҳамсуҳбат шавед»,- гуфт ӯ. Албатта, дар тасаввури ман Нинел дигар буд. Ӯро бонуи навчақад дарёфтам. Суҳбати мо тӯлонӣ набуд. Баъдан борҳо тавассути телефон бо ӯ суҳбат доштам. Борҳо мехостам пурсам, ки тӯли солҳои зиёд асрори духтари Бобоҷон Ғафуров будани ӯ зери парда монд. Вале истиҳола кардам. Ман боре ҳам Бобоҷон Ғафуровро надидаам. Он чӣ навиштам, филми мустанади рӯи навор овардаам аз бойгониҳо, хотираҳо ва аснод аст. Аммо пас аз суҳбатҳои тӯлонӣ бо ҳамсари Бобоҷон Ғафуров Капиталина Александровна ин асрорро дарёфтам. Ӯ ба ҳар наздикии аллома Ғафуров бо дӯстон, наздикон, хешу табор бо рашк назар меандохт. Рашке, ки хоси аксари занҳост. «Шавҳарам моли танҳо худам» - ин аст фалсафаи занҳое, ки аз нӯги бинӣ дурро намебинанд. Нинел дучори ин мушкилот гашта буд, ӯ намехост мушкилоте дар рӯзгори падар дар муносибат бо моиндар ворид кунад. Мулоқоташ бо падар берун аз чордевори хона сурат мегирифт. Солҳои охири умр фарзанди ягона Нинел таскини дили Бобоҷон Ғафуров буд.

Модари Нинел кист ва чаро касе аз мавҷудияти ӯ хабаре надошт? Қисме аз дӯстон ва наздикони Бобоҷон Ғафуров аз мавҷудияти вай огаҳӣ доштанд. Аммо баён кардани он барояшон имкон намедод, ки ин сир ошкор гардад. Маълумоти мукаммал дар бораи модари Нинел, баъд аз марги Бобоҷон Ғафуров дар хотироти Нинел мардумӣ гашт. Модари Нинел Бесакаева Карима Ҳамидовна аслан аз наждоди кабардинҳост ва дар Кавказ ба дунё омадааст. Ӯ бо роҳи модараш Нурчон меравад, ки корманди ҳизбӣ буд. Карима ба Адилов ном корманди ҳизбӣ аз Ӯзбекистон ба шавҳар мебарояд ва соли 1929 ба Тошканд мекӯчад. Аммо рӯзгор дар хонадони шавҳар ба Карима гарон меафтад, ӯро ҳамчун келини асил, ки дар мафҳуми он замон хонашин буд, қабул намекунанд. Хархашаи хонаводагӣ ӯро ба ҷудоӣ мебарад. Ӯ худро масруфи корҳои ҷамъиятӣ мекунад. Карима Ҳамидовна соли 1931 Рабфаки осиёмиёнагиро хатм мекунад ва дар шаҳри Тошканд ба фаъолияти ҳизбӣ мепардозад. Соли 1931 бо тавсияи Охунбобоев ба Маскав ба курси дусолаи Университети коммунистии меҳнаткашони Шарқ барои таҳсил сафарбар мешавад. Шиносоии ӯ бо Бобоҷон Ғафуров дар Маскав сурат мегирад. Карима Ҳамидовна онро соли 1933 хатм карда, дубора ба Ӯзбекистон бармегардад ва барои кор ба Марғелон сафарбар мегардад. Баъдтар ӯ ба Тошканд бармегардад ва ба дар идораи рӯзномаи «Правда Востока» ба ҳайси инструктори шуъбаи мактубҳои колхозчиён ва баъдтар ба ҳайси мудири шуъбаи рӯзномаи «Комсомолец Узбекистана» кор мекунад.

Соли 1938 Карима Ҳамидовна барои кор ба Тоҷикистон сафарбар мешавад. Мувофиқи баъзе маълумотҳо, ӯ дар ноҳияи Қумсангир дар Кумитаи ҳизбии ноҳия ба сифати Котиб ба кор оғоз мекунад. Нинел дар Тоҷикистон 23-юми апрели соли 1939 ба дунё меояд. Баъд аз таваллуд модараш зиндагӣ дар Тошкандро ихтиёр мекунад.

Агар номи НИНЕЛ-ро аз рост ба чап хонем ЛЕНИН мешавад.

МИССИЯИ ДИПЛОМАТИИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ

Иҷрои супориши КМ ҲК ИҶШС метавонист муносибатҳои Тоҷикистон ва Ӯзбекистонро вайрон кунад, аммо...

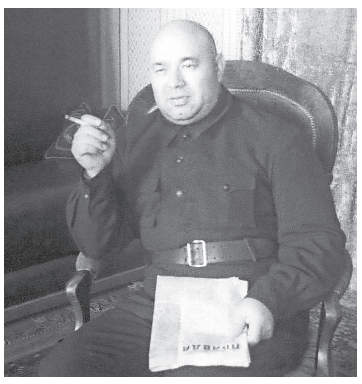

Усмон Юсупов, котиби 1-уми КМ ПК Ӯзбекистон

Бобоҷон Ғафуров асоси пешрафти Тоҷикистонро дар густариши ҳамкорӣ бо кишварҳои ҳамсоя, махсусан Ӯзбекистон медиданд. Соли 1946 Ғафуров Котиби якуми КМ Партияи коммунистии Тоҷикистон интихоб мешаванд. Он замон Усмон Юсуфов Котиби якуми КМ Партияи коммунистии Ӯзбекистон буд. Муносибати хуби ӯ бо Иосиф Сталин фазои густурдаеро дар ин кишвар фароҳам сохт. Як сухани Усмон Юсуфов бас буд, ки ҳар мушкиле, ки дар Осиёи Миёна бошад, ҳал гардад. Ин кормандони масъул, сарпарастони Ҷумҳурии Ӯзбекистонро дар Маскав ба таҳлука андохта буд. Онҳо зери лаб дандон мехоиданду ҳарфе аз даҳон берун сохта наметавонистанд. Бо дасти дигарон ҳарифро мағлуб сохтан, тафрика андохтану ҳукумат рондан хоси ин ашхос буд. Тоҷикистон ҳадафи онҳо қарор мегирад. Бобоҷон Ғафуров дастур мегиранд, ки ба Ӯзбекистон сафар анҷом диҳанд ва дӯстона ба Усмон Юсуфов гӯянд, ки роҳи интихобкардааш нодуруст аст, аз аксу овезаҳояш дар Тошканд бӯи шахспарастӣ меояд.

Чаро ӯ? Чаро Маскав шахсеро, ки нав котиби аввал интихоб шудааст, бо чунин «миссияи дипломатӣ» мехоҳад ба даҳони аждаҳо андозад, дар заминаи мушкилоти мансубияти таърихӣ муносиботи бе ин ҳам тезутунди ду ҷумҳуриро муташанниҷтар созад? Ӯ хуб дарк мекунад, ки гуфтани ин ҳарфҳо чӣ вокунишеро аз ҷониби Усмон Юсуфов ба бор меоварад. Шояд нармтарини он «Бирав, Бобоҷон, ту ҳанӯз ҷавон ҳастӣ, кори худро бидон!» бошад. Рад кардани иҷрои супориши Маскав низ имконнопазир буд. Бобоҷон Ғафуров дар дуроҳа қарор дошт. Ӯ иҷрои ин супориши дипломатиро ба гардан ва омодагӣ ба сафар мегирад.

Оғози ин сафар худро ба оғӯши шаби тору дарёи беканор андохтан буд.

Дар Фурудгоҳи шаҳри Тошканд Бобоҷон Ғафуровро истиқбол мегиранд ва рост ба дафтари кори Усмон Юсуфов меоранд. Усмон Юсуфов бо чеҳра ва лаҳни ба худаш хос меҳмонро пазирой мекунад ва дар рафти суҳбат мепурсад:

- Чӣ хидмат?

Бобоҷон Ғафуров худро ба даст мегиранд, сарашонро такя ба бозуи рост дода, бо чашмони гиро ба роҳбари Ӯзбекистон менигаранд:

- Ман котиби ҷавон ҳастам, таҷрибаи кофӣ надорам, шумо роҳбари собиқадору соҳибтаҷриба ҳастед, омадам, ки аз шумо кор омӯзам.

Зери ин суханон воқеият нуҳуфта буд. Усмон Юсуфов аз соли 1937 котиби якум - шахси аввали Ӯзбекистон буд. Тройка ва репрессияи сталинӣ, мушкилоти Ҷанги бузурги ватаниро аз сар гузаронида буд. Оҳане буд дар кӯраи сиёсат, ки ба пӯлод мубаддал гашта.

Нигоҳ, сухани Бобоҷон Ғафуров ба Усмон Юсуфов писанд омад. Ӯ оғӯши муҳаббат боз намуд. Шахсан Бобоҷон Ғафуровро барои шиносоидан бо корхонаҳои шаҳри Тошканд ҳамроҳӣ менамояд. Ҳатто имкон фароҳам меорад, ки Бобоҷон Ғафуров дар маҷлиси бюрои Кумитаи марказии Ҳизби коммунисти Ӯзбекистон иштирок кунад. Сафар ба анҷом мерасид, вале ҳанӯз фурсати муносиб иҷрои супориши Кумитаи марказии Ҳизби коммунисти Иттифоқи Советӣ фаро нарасида буд. Ҳангоми бозгашт Бобоҷон Ғафуровро Усмон Юсуфов шахсан гусел мекунад. Ҳини гузаштан аз хиёбонҳои шаҳри Тошканд Бобоҷон Ғафуров ба аксҳои дар биноҳо овехтаи Усмон Юсуфов ишора карда мегӯяд, ки онҳо чандон ба ӯ муносиб нестанд.

- Ман инро медонистам, имрӯз мефармоям онро бо акси беҳтаре иваз намоянд,- мегӯяд дар ҷавоб Усмон Юсуфов.

Ҳангоми гусел ин ду шахсияти таърихӣ ба ҳам чӣ гуфтанд, танҳо худашон медонанд. Ҳамин қадар рӯшан аст, ки таассуроти неки онҳо аз ҳамдигар заминае барои муносиботи неки ду ҷумҳурӣ гузошт.

Бобоҷон Ғафуров ба Душанбе бармегардад ва ба Маскав аз иҷрои супориш ҳисобот медиҳад. Миссияи дипломатӣ ба хубӣ анҷом пазируфт. Ҳам лаъл ба даст омаду ҳам ёр наранҷид.

Аз китоби
Шариф ҲАМДАМПУР,
"ТОҶИКОН дар суҳбати Ғафуров бо Сталин"

ЯК НОМАИ ҒАФУРОВ БА СЕМЁНОВ

Чанд сол пеш аз ин байни мукотибаҳои ду шахсияти барҷаста Бобоҷон Ғафуров ва Александр Семёнов як номаи таърихӣ аз 7-уми апрели соли 1949 диққатамонро ҷалб карда буд, ки он бозёфти муаррихон А. Қодиров ва Ш. Шарипов аз архиви АИ Тоҷикистон буда, аввалан дар маҷаллаи «Тадқиқоти гуманитарии Осиёи Марказӣ» (1999, №3, с. 109-110) ва сипас дар маҷмуае ба муносибати гиромидошти академик А. А. Семенов (Душанбе, 2014, с. 199-200) ба нашр расидааст.

Дар ин мактуб Б. Ғафуров ҳамчун муаррих ва сарвари Тоҷикистон аввал ба масъалаи таҷлили ҷашни Носири Хусрав ва сипас қазияи мероси мадании тоҷикон дахл намудааст. Роҳбари муаррих аз академики рус дархоста: «Надо смелее восстановить право таджикского народа на свое культурное и историческое наследство» («Бояд ҷиддӣ ва қатъан саҳми тоҷиконро ба мероси маданӣ ва таърихиашон барқарор кард»).

Дар ин дархост таъсири мунозираҳои космополитӣ ва мавзуи «тақсим»-и мероси гузаштаи адабиву фарҳангӣ байни тоҷикону эрониён дар пленуми XII нависандагони шӯравӣ (декабри 1948) эҳсос мешавад. Он гоҳ дар доираҳои расмӣ масъалаи ҷудоандозии мероси муштараки тоҷикону эрониён аҳамият пайдо кард: саҳми эрониён ба мероси гузашта инкор шуд ва саҳми тоҷикон дар бунёди адабиёти форсӣ «исбот». Аҳли илму адаб дар партави ин дастур ба тарғиби ин назария кӯшиданд. Бо таъсири ҷаласа барои инкор ва аз байн бурдани истилоҳи ягонаи «форсу тоҷик» - маҳсули фикри адабиётшиносии ибтидои солҳои 40-уми садаи XX бо сарварии С. Айнӣ замина фароҳам омад.

Дар ин пленум раиси правленияи Иттифоқи нависандагони шуравӣ А. А. Фадеев ба қавли адабиётшинос М. Раҷабӣ ба «буридани эътирофи ягонагии таърихиву фарҳангии халқҳои шӯравӣ (дар мисоли тоҷикон) бо эрониён» назар дода ва бо танқиди шадид аз дидгоҳи ховаршиносон чунин гуфта буд: «Ба кадом далел мероси тоҷиконро медиҳем? Ба ин шубҳа набояд кард, ки маҳз тоҷикон дар оянда дар заминаи мероси адабии худ ва форсҳо, ки ба забони ягона эҷод шуда, форсҳоро тарбия менамоянд».

Бо чунин қазия масъалаи таъкиди ягонагии адабиву фарҳангии тоҷикону эрониён хотима ёфт. Ин нукта барои пиндошти он ки танҳо тоҷикон асли меросбарони адабиёти форсианд, ба кор омад ва ба нодидагирии ҳаққи эрониёни кунунӣ ба комплекси бузурги адабиёти форсӣ замина гардид. Ҷавҳари коркарди истилоҳи «форс-тоҷик» дар ибтидои солҳои 40-уми садаи бист таъкиди саҳми муштараки тоҷикону эрониён дар бунёдгузории адабиёти форсӣ буд ва ховаршиносон бештар ба саҳми эрониён қоил буданду халос. Аммо дар охири солҳои 40-ум танҳо тоҷикон ворисони асосии мероси форсӣ шинохта, саҳми ҳавзаи Эрон дар қолаби накду назари сиёсатгароёна нодида гирифта шуд. Дар интиҳои солҳои 40-ум истилоҳи «адабиёти тоҷик» ба муомилаи адабшиносии тоҷикӣ ворид гашт ва дар ин ҷода, аз ҷумла, нашри силсилаи «Классикони адабиёти тоҷик» ба забонҳои тоҷикӣ ва русӣ расм гардид. Яке аз китобҳои ин силсила «Мунтахаб»-и Носири Хусрав (1949) - мураттиб, муаллифи тавзеҳот ва муҳаррир И. С. Брагинский, муаллифи сарсухан Л. Бузургзода, мутарҷим А. Адалис ва дигарон мебошад.

Олимон ва мубаллиғон дар тақвияти ин дидгоҳҳои замон суханрониҳо анҷом дода ва мақолаҳо дар нашриҳои тирози аввали тоҷикӣ ва русӣ ба табъ расониданд (М. Турсунзода, М. Миршакар, А. Мирзоев ва дигарон). Аҳли таҳқиқ номаҳои С. Айнӣ ба М. Турсунзода ва К. Айнӣ дар заминаи мероси адабӣ дар қаламрави шӯравиро низ хуб дар ёд доранд. Перомуни номаи устод Б. Ғафуров ба А. Семёнов ҳам нақши ҳамин баҳсу мунозира хуб нуҳуфта аст. Ин таъкиди сарвари тоҷикон ба академики рус дар ин вазъи шадиди фикрӣ ҳамчун паёмади пленуми XII нависандагони шӯравӣ амри комилан табиӣ аст:

Глубокоуважаемый
Александр Александрович!

Прошу свое глубокое извинение за то, что на Ваше письмо от 3-го января я отвечаю с таким опозданием: дело в том, что я получил его только вчера, после возращения из длительной командировки. С Вашим предложением о дате рождения и смерти Носир Хисроу я согласен. Поэтому прошу считать, что в телеграмме произошла ошибка - речь идёт не о 75-летии, а именно 950-летии.

950-ю годовщину со дня рождения великого таджикского мыслителя Носира Хисроу, я думаю, надо будет отметить в 1953 году. До юбилея, таким образом, остается 4 года. За этот срок вполне возможно подготовить к изданию основные его произведения. Безусловно, большую част этой работы мы сможем выполнить только при Вашем активном участии.

С дискуссией по поводу истории таджикской культуры Вы, очевидно, знакомы. Надо смелее восстановить право таджикского народа на своё культурное и историческое наследство.

Сейчас в Сталинабаде установилась теплая весенняя погода. Мы с нетерпением ждем Вашего приезда. И вообще было бы весьма желательно, чтобы Вы свое обещании выполнили полностью!

С приветом, искренне
уважающий Вас Б Гафуров
7-го апреля 1949 года,
г. Сталинабад.

Субҳони АЪЗАМЗОД,
адабиётшинос

«ТОҶИКОН»

Бар ҷаҳони нав хитоби тоҷикон
Сар шавад аз шаҳкитоби «Тоҷикон».

Аз ҳамин шаҳнома гирад ибтидо
Ибтикору интихоби тоҷикон.

Дар ҳама ҳарфу ҳиҷояш метапад
Қалби пур аз изтироби тоҷикон.

Дар ҳамин ҳуҷҷат таҷассум ёфта
Имтиҳони пуразоби тоҷикон.

Мешуморад як ба як бо сад далел
Кишвару шаҳри хароби тоҷикон.

Мезанад бонги хатар: ҳушёр шав!
Мекунад бедор хоби тоҷикон.

«Тоҷикон»-ро бӯса кардан ҳам кам аст,
Бӯса афзояд савоби тоҷикон.

Ҳар касе инкори ин миллат кунад,
Бас бувад ӯро ҷавоби «Тоҷикон».

Бузургмеҳри БАҲОДУР

Бобоҷон Ғафуров на танҳо дар рушди соҳаи фарҳанг ва илму маориф саҳм гузошт, балки дар даврони роҳбарии ӯ як қатор иншоот, театру мактабу китобхонаҳо ва коргоҳҳои истеҳсолӣ ба фаъолият шуруъ намудаанд. Бо талошҳои ӯ шаҳрҳои Душанбе ва Хуҷанд (Ленинобод) ба марказҳои азими саноатӣ мубаддал гаштанд.

САҲМИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ ДАР ТАРАҚҚИЁТИ САНОАТИ ТОҶИКИСТОН

18 (31)-уми декабри соли 1908 дар қишлоқи Исфисори уезди Хуҷанди вилояти Самарқанди губернияи Россия (ҳозира вилояти Суғди Ҷумҳурии Тоҷикистон) олим, шарқшинос, таърихшинос, доктори илмҳои таърих, профессор, академик Бобоҷон Ғафуров таваллуд шудааст.

Солҳои 1928-1929 курсҳои ҳуқуқшиносиро дар Самарқанд ва солҳои 1931-1935 Институти рӯзноманигории шаҳри Москваро хатм намудааст. Солҳои 1944-1946 котиби дуюми Партияи коммунистии Тоҷикистон интихоб шудааст.

Истеъдоди нодири ташкилотчигӣ, принсипҳои амиқи ҳизбӣ, қобилияту маҳорати кор карда тавонистан бо мардум дар симои Бобоҷон Ғафуров дар давраи фаъолияташ буд, ки ӯро солҳои 1946-1956 котиби якуми Партияи коммунистии Тоҷикистон интихоб намуданд ва номбурда дар ин вазифа даҳ сол фаъолият намуд. Он давраҳо ин вазифа ҳамчун роҳбари Ҷумҳурии Тоҷикистон ба ҳисоб мерафт.

Дар давраи фаъолияти роҳбариаш, бо корҳои идеологӣ барои рушди фарҳанги бою ғании халқи тоҷик ва эҳёи таърихи қадимаи халқи тоҷик, рушди тамоми соҳаҳо дар ҷумҳурӣ хизматҳои шоён намудааст. Фарҳанг, илм, маориф ва саноат дар кишвар рушд намуда, аввалин театру мактабу китобхонаҳо, коргоҳҳои истеҳсолӣ ба фаъолият шуруъ намудаанд.

Шаҳрҳои Душанбе ва Хуҷанд (Ленинобод) ба марказҳои азими саноатӣ мубаддал гашта, коргоҳҳои бузурги истеҳсолӣ таъсис ёфтанд. **Ба монанди:**

- соли 1939 Комбинати текстили Душанбе;

- соли 1939 Корхонаи пойафзолбарории Ленинобод;

- соли 1945 Комбинати №6 (Востокредмет)-и Бӯстон (Чкалов);

- соли 1932 Фабрикаи шоҳибарории Душанбе (шелкомоталний);

- соли 1942 Комбинати шоҳибарории Ленинобод.

Бобоҷон Ғафуров зимни боздид аз сохтмони НБО-и "Қайроққум"

№	Номгӯи маҳсулоти истеҳсолшаванда	Соли 1940	Соли 1960
1.	Истеҳсоли барқ, млрд кВт соат	**0,06**	**2,3**
2.	Ангишт - ҳазор тонна	**204**	**660**
3.	Нефт (конденсати газ) - ҳазор тонна	**30**	**157**
4.	Нуриҳои минералӣ - ҳазор тонна	**-**	**132**
5.	Конструксияи оҳану бетонӣ ва қисмҳои оҳанӣ (ҳазор метри мукааб)	**-**	**340**
6.	Нахи пахта - ҳазор тонна	**60,9**	**200,3**
7.	Газворҳои пахтагин (млн метр)	**0,2**	**89,3**

Инчунин, корхонаҳои "Трактородетал", заводи чарм, заводи нон, корхонаи дӯзандагӣ ба фаъолият оғоз намуданд.

Саноатикунонии Тоҷикистони Советӣ дар давраҳои вазнини Ҷанги Бузурги Ватанӣ, солҳои 1941-1945 рушд ёфта, ба Тоҷикистон 30 корхонаҳои бузурги саноатии шаҳрҳои Москва, Ленинград, Одесса, Белорусия, Украина кӯчонида оварда шуда, васлу насб гардида, ба кор оғоз намуданд, ба монанди фабрикаи ресандагии Трёхгорная (Москва), шишазаводи Симферопол, заводи равғани Полтава, заводи тракотри Харков.

Бояд қайд намуд, ки Тоҷикистон яке аз ҷумҳуриҳои асосии истеҳсоли ашёи хом - металлҳои ранга ва қимматбаҳо барои истеҳсоли яроқу аслиҳа ва техникаи ҳарбии онвақта ба ҳисоб мерафт.

Дар Фабрикаи пойафзолбарории Ленинобод солҳои 1942-1945 зиёда аз 4 млн ҷуфт пойафзол дар як сол истеҳсол мешуд.

Шумораи кормандони соҳаи саноат танҳо дар шаҳри Душанбе 25000 нафарро ташкил медод.

Шумораи корхонаҳои истеҳсолӣ дар солҳои баъдичангӣ ба 100 адад расонида шуда, ҷавонон ва занони шаҳрҳои саноатӣ пурра бо кор таъмин буданд.

Солҳои 1946-1958 корхонаҳои қолинбофӣ, заводҳои консервабарорӣ, фабрикаҳои дӯзандагӣ ва заводҳои нон дар шаҳрҳои Кӯлоб, Конибодом, Исфара, Қайроққум, Қӯрғонтеппа ба фаъолият шуруъ намуданд.

Вилояти Ленинобод (Суғд) аз 3/1 ҳиссаи ҳаҷми маҳсулоти саноатии ҷумҳуриро таъмин менамуд.

Парвариши пахта, деҳқонӣ, боғдорӣ рушд намуда, дар заминаи коргоҳҳои истеҳсолӣ (заводҳои пахтатозакунӣ, комбинатҳои консервабарорӣ) ин намуди маҳсулот коркард мешуданд.

Академик Бобоҷон Ғафуров бо хислатҳои заминии худ (хоксорӣ байни мардум ва мутахассиси соҳаи худ будан) дар вазифаи роҳбарӣ зиёда аз даҳ сол фаъолият намудааст.

Дар ин давра аввалин Донишкадаи техникии Тоҷикистон таъсис ёфт.

Дар соли 1956 аз тарафи Бобоҷон Ғафуров барои тайёр намудани кадрҳои баландихтисос, муҳандисони соҳаи саноат, мутахассисони соҳибкасби тоҷик оид ба таъсиси аввалин Донишкадаи техникии Тоҷикистон ва таъин намудани Муҳаммад Осимӣ ба ҳайси аввалин ректори Донишкадаи техникӣ қарор қабул гардид, ки яке аз хизматҳои арзанда ба мардуми тоҷик мебошад.

Солҳои 1950 соҳаи геологияи тоҷик рушд ёфта, як қатор конҳои тилло кашф шуда, барои коркарди соҳаҳои маъдан ва кимиё фаъолияти худро оғоз намуданд.

Шералӣ КАБИР,
вазири саноат ва технологияҳои нави Тоҷикистон

ПЕШВОИ МИЛЛАТ - ЭҲЁГАРИ

Раҷаббой АҲМАДЗОДА,
Раиси вилояти Суғд, муовини якуми Раиси Маҷлиси миллии Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Гиромидошти хидматҳои муаллифи китоби барои миллати мо муқаддаси «Тоҷикон» - академик Бобоҷон Ғафуров, ки солҳои 1946-1956 бевосита Роҳбари ҷумҳурӣ ва солҳои 1956-1977 директори бузургтарин маркази шарқшиносии ҷаҳон - Пажӯҳишгоҳи ховаршиносии Академияи илмҳои Иттиҳоди Шӯравӣ буд, дар сархати сиёсати маърифатпарваронаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад.

Раҷаббой Аҳмадзода, Раиси вилояти Суғд

Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон ва Раиси вилояти Суғд Раҷаббой Аҳмадзода зимни боздид аз Осорхонаи ҷумҳуриявии Бобоҷон Ғафуров

Боиси ифтихору сарбаландист, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон аз лаҳзаҳои нахустини масъулияти давлату давлатдориро бар дӯш гирифтану Сарвари давлат интихоб шуданашон, баробар бо таъмини сулҳу ваҳдат, аз нав бунёд кардани сарзамини ҷангзада, ба Ватан баргардонидани фирориён, пешбурди зиндагонии халқ, ба арсаи созандагӣ ворид намудани чор ҳадафи стратегӣ ва баланд бардоштани мақоми байналмилалии ҷумҳурӣ, барои эҳёи таърих, гиромидошти рӯзгору корномаҳои симоҳои тобноки илму адаб ва фарҳангу маънавият, арҷгузорӣ ба дастовардҳои моддиву фикрии ниёгони шарафманд, ҳифзи ёдгориҳои гаронбаҳои таърихӣ, таҷдиди анъанаву суннатҳои шоёни пешиниён саъю талош менамоянд.

Пешвои миллат дар Паёмҳои анъанавӣ, вохӯриву мулоқот бо зиёиёни мамлакат, сокинони кишвар, инчунин, дар суханрониҳои худ дар конфронсу ҳамоишҳои сатҳи ҷаҳонӣ аз осору мерос ва хидматҳои арзандаи бузургони халқи тоҷик, бахусус шоирону нависандагон, олимону муҳаққиқон, пешвоёни дину оин, ирфон, устодони санъату ҳунар, амсоли Абӯабдуллоҳи Рӯдакӣ, Абулқосими Фирдавсӣ, Саъдии Шерозӣ, Низомии Ганҷавӣ, Ҳофизи Шерозӣ, Камоли Хуҷандӣ, Абдурраҳмони Ҷомӣ ва суханварони дигар, Абӯнасри Форобӣ, Абӯалӣ ибни Сино, Закариёи Розӣ, Абӯрайҳони Берунӣ ва олимони дигар, Имоми Аъзам, Имоми Бухорӣ, Имоми Муслим ва дигар пешравони дину ойин, Ҳаким Тирмизӣ, Абулҳасани Ҳуҷвирӣ, Хоҷа Абдуллоҳи Ансорӣ, Ҳаким Санойии Ғазнавӣ, Фаридуддини Аттори Нишопурӣ, Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ, Камоли Хуҷандӣ ва орифони дигар, Монӣ, Борбад, Беҳзод ва ҳазорон хунёгару ҳунармандӣ асили қадиму муосир ёдовар мешаванд.

Имрӯз дар радифи мардуми тоҷик халқҳои дигари ҷаҳон низ тавассути асарҳои бо забонҳои гуногуни олам, аз қабили забонҳои русӣ, англисӣ, фаронсавӣ, чинӣ, арабӣ, қазоқӣ, ӯзбекӣ ва дигар забонҳо тарҷумашудаи Президенти кишвар аз ҷойгоҳу мақоми тамаддуни мо дар таърихи башарият иттилои комил меёбанд. Роҳбари давлат тавассути осори худ, бахусус асарҳои марбут ба таърих ва зиндагиномаи шахсиятҳои таърихӣ саҳми олимону донишмандон ва адибону сиёсатмадорони дар тӯли қарнҳо арзи вуҷуд кардаро дар ташаккулу таҳаввули илму фарҳанги ҷаҳонӣ бо далелу нуктаҳои раднопазир таъкид менамоянд.

Мавриди зикр аст, ки барои ҷомеаи Тоҷикистон китобҳои дар бораи Имоми Аъзам, Мавлоно Ҷалолуддини Балхӣ таълифкардаи Пешвои миллат, китобҳои мукаммалу фарогири хос ба таърихпажӯҳиву тадқиқи забони модарӣ, амсоли «Тоҷикон дар оинаи таърих», асари дуҷилдаи «Забони миллат - ҳастии миллат», китоби «Ориёиҳо ва шинохти тамаддуни ориёӣ», «Саразм - хазинаи тиллоии таърихи халқи тоҷик» (бо забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ), «Чеҳраҳои мондагор» ва асарҳои дигарашон ҳамчун манбаи шинохти таърих пайваста судманд хоҳанд буд.

Дар ин бора Пешвои муаззами миллат дар китоби «Чеҳраҳои мондагор» доир ба ташаббусҳои ибратомӯзонаи дар замони истиқлол суратгирифта аз ҷумла чунин таъкид намудаанд: «Дар солҳои соҳибистиқлолӣ мо тавонистем як силсила маъракаҳои муҳими илмиву адабӣ ва фарҳангиро бо иштироки донишмандон ва коршиносони маъруфи ватаниву хориҷӣ дар сатҳи баланди байналмилалӣ баргузор намоем. Таҷлили ҷашни бошукуҳи 1100-солагии давлати Сомониён, 2700-солагии китоби муқаддаси «Авасто», ҳазораи «Шоҳнома», 1310-солагии Имоми Аъзам, бузургдошти Борбади Марвазӣ, устод Рӯдакӣ, Ибни Сино, Носири Хусрав, Камоли Хуҷандӣ, Камолиддини Беҳзод, Мир Сайид Алии Ҳамадонӣ, устод Садриддин Айнӣ ва Бобоҷон Ғафуров аз ҳамин қабиланд. Чунин чорабиниҳо на танҳо мавриди бисёр муносиб барои шинохти амиқ ва таҳқиқу баррасии осори илмиву адабӣ мебошанд, балки воситаи муассири дар заминаи арзишҳои миллии гузашта ва муосир тарбия намудани насли ҷавон ва баланд бардоштани сатҳи худшиносии миллӣ маҳсуб меёбанд».

Шоистаи баён аст, ки Пешвои миллат дар баробари ҳамаи симоҳои номдору шуҳратманди Ватан дар замони муосир, ба алломагон Садриддин Айнӣ ва Бобоҷон Ғафуров эҳтирому иродати афзун доранд. Ҳар гоҳ сухан аз ҷараёни ин давраи нави таърихӣ равад, Сарвари давлат барои наслҳои имрӯзу фардо аз фидокориву ҷоннисориҳои ин фарзандони фарзонаи халқу миллат ёдовар мешаванд: «Даҳҳо ва садҳо фарзандони баору номуси халқро ном бурдан мумкин аст, ки барои озодӣ, ободӣ ва обрӯи миллату истиқлоли Ватани азиз фидокориву ҷоннисориҳо кардаанд. Аз байни ин фарзандони сарсупурда ман ду нафарро махсус ном бурдан мехоҳам, ки барои ташаккули миллат, болоравии ҳисси худшиносию ватандорӣ ва истиқлоли тоҷикон хизмати бузург кардаанд. Ин ду фарзанди барӯманди халқ устод Садриддин Айнӣ ва Бобоҷон Ғафуров мебошанд. Садриддин Айнӣ мавҷудияти халқи тоҷикро ҳамчун миллати қадимаи Осиёи Марказӣ исбот намуда, ҳаққу ҳуқуқҳои қонунии ин миллатро барои ташкил додани давлатдории миллии худ ба миён гузошт. Бобоҷон Ғафуров иқдоми ватандӯстонаи Садриддин Айниро идома дода, баробари фаъолияти хирадмандонаи давлатдорӣ таърихи қадимаи миллаташро ба шакли як асари ҷомеъ аз замонҳои қадимтарин то рӯзҳои мо навишта, пойдевори истиқлол ва худшиносии тоҷиконро ҷовидона сохт. Мо бо камоли эҳтиром ва сипосгузорӣ ба ин ду фарзанди фарзонаи миллат аввалин унвони «Қаҳрамони Тоҷикистон»-ро муносиб донистем».

Гиромидошти хидматҳои муаллифи китоби барои миллати мо муқаддаси «Тоҷикон» - академик Бобоҷон Ғафуров, ҳамон шахсияти барои халқ гиромие, ки солҳои 1946-1956 бевосита Роҳбари ҷумҳурӣ ва солҳои 1956-1977 - то лаҳзаҳои вопасини умр директори бузургтарин маркази шарқшиносии ҷаҳон - Пажӯҳишгоҳи ховаршиносии Академияи илмҳои Иттиҳоди Шӯравӣ буд, дар сархати сиёсати маърифатпарваронаи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти

КОРУ ПАЙКОРИ БУЗУРГОНИ ВАТАН

Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад.

Сарвари давлат соли 2011 барои бо теъдоди 50 хазор нусха чоп кардани «Тоҷикон», ба забони англисӣ тарҷума кардани ин шоҳасар ва дар Паёми худ ба Маҷлиси Олӣ санаи 26-уми декабри соли 2019 барои ба ҳар оила тӯҳфа намудани он дастур доданд.

Ҳамчунин, амри худро (№АП-227, 07.07.2022) доир ба баргузории озмуни ҷумҳуриявии ««Тоҷикон» - оинаи таърихи миллат» дар соли 2023 ба ифтихори 115-солагии академик Бобоҷон Ғафуров ба тасвиб расониданд, ки мақсади он арҷгузорӣ ба таърихи пурифтихори миллати тоҷик, омӯзиши амиқу ҳамаҷонибаи корномаҳои шоистаи ниёгони миллати тоҷик дар тӯли таърих, тақвияти ҳисси худогоҳӣ ва худшиносии миллӣ, ифтихори ватандорӣ, таҳкими ҳофизаи таърихӣ ва ба ин васила, шинохти нақши халқи куҳанбунёду фарҳангсолори тоҷик дар рушди тамаддуни инсоният мебошад.

Бояд арз дошт, ки ин ҳадафҳо бо далелҳову санадҳои қотеъу раднопазир ва бо такя ба сарчашмаҳои илмию таърихӣ дар китоби пурарзиши академик Бобоҷон Ғафуров «Тоҷикон» ва дигар асарҳои таърихӣ дарҷ гардидаанд.

Пешвои муаззами миллат дар маҷлиси тантанавӣ бахшида ба 100-солагии академик Бобоҷон Ғафуров 24-уми декабри соли 2008 чунин ибрози назар намуданд: «Академик Ғафуров бо овардани садҳо далелу бурҳони қотеъ ва дар асоси ҳазорҳо сарчашмаву манбаъҳои асил собит намуд, ки миллати фарҳангсоз ва тамаддунофари тоҷик ба таҳрифи огоҳонаи таърих ё ба ибораи дигар, таърихсозӣ ва бузургтарошӣ умуман ниёз надорад. Зеро ин миллат соҳиби таърихи тӯлонӣ ва фарҳангу адабиёти пурғановат мебошад, ки ҳатто бо шинохту ошноии мухтасар нақши онро дар тамаддуни ҷаҳонӣ эҳсос кардан мумкин аст. Корномаи безавол ва талошу муборизаҳои далеронаи фарзандони бонангу номуси халқи мо Спитамен, Абӯмуслими Хуросонӣ, Муқаннаъ, Сунбоди Муғ, Деваштич, Исмоили Сомонӣ, Тоҳир ибни Ҳусайн, Яъқуби Лайс, Темурмалик, Маҳмуди Торобӣ ва садҳову ҳазорон шахсиятҳои фидокор худ далели бебаҳси рӯҳи мубориз, озодихоҳиву меҳанпарастӣ, салобату ҷавонмардӣ, ҳусни тадбиру зиракӣ ва ормонҳои ҳамеша зиндаи истиқлолхоҳӣ мебошанд, ки дар китоби заррини таърихи тоҷикон ҳамчун дарси ибрат барои насли имрӯзу оянда сабт шудаанд».

Ба хотири дар амал татбиқ намудани ҳидоятҳои Пешвои муаззами миллат ҷиҳати гиромидошти хидматҳои бедареғи аллома Бобоҷон Ғафуров ва таҷлили 115-солагии ӯ Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Суғд чорабиниҳои зиёди илмиву тарғиботиро ба нақша гирифт. Дар ин замина баъди таъмиру азнавсозӣ Осорхонаи ҷумҳуриявии Бобоҷон Ғафуров бо иштироки Сарвари давлат 14-уми ноябри соли 2023 ифтитоҳ гардида, муҷассамаи ин олими бузург низ дар ин мавзеъ қомат афрохт.

Ҳамзамон, 17-уми ноябри соли равон дар маркази вилоят, дар Театри давлатии мазҳакаи мусиқии ба номи Камоли Хуҷандӣ бахшида ба ин сана таҳти унвони «Масъалаҳои мубрами таърих ва фарҳанги Осиёи Марказӣ» бо иштироки доираи васеи олимони ватаниву хориҷӣ конференсияи байналмилалӣ баргузор гардид.

Ба хотири арҷгузорӣ ба шахсияту мероси гаронмояи академик Бобоҷон Ғафуров дар тамоми мактабҳо, литсею гимназияҳо, донишкадаву донишгоҳҳо, китобхонаҳо, осорхонаҳо ва дигар муассисаҳои маорифу фарҳанг маҳфилҳои «Тоҷиконхонӣ», муаррифию мутолиаи осори академик Бобоҷон Ғафуров, нишасту суҳбатҳои илмӣ, конфронсҳо, шабҳои адабӣ ва дигар чорабиниҳои омӯзанда баргузор шуданд.

Бояд ба таври махсус ёдрас шуд, ки дар замони соҳибистиқлолӣ на танҳо шоҳасари «Тоҷикон», балки бархе аз осори ин муҳаққиқи беназир ба табъ расид ва ҳоло олимон дар пайи нашри куллиёти мероси илмии академик Бобоҷон Ғафуров ҳастанд.

Бо ташаббуси Меъмори сулҳу ваҳдат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бо забонҳои гуногуни олам тарҷума шудани китоби «Тоҷикон», ба номи ин некфарзанди халқ гузоштани яке аз муассисаҳои бонуфузи таҳсилоти олии касбии мамлакат - Донишгоҳи давлатии Хуҷанд ва яке аз ноҳияҳои калонтарини кишвар - ноҳияи Бобоҷон Ғафуров шаҳодати абадан зинда гардонидани ёдгори волои қаҳрамонфарзанди Ватан аст.

Миллати тоҷик сарафроз аз он аст, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон мактаби таърихнигории бузургони миллат, аз ҷумла академик Бобоҷон Ғафуровро идома бахшиданд, ки намунаи равшани он асари пурарзишу ҷомеи «Тоҷикон дар оинаи таърих» мебошад. Дар пешгуфтори ин асар Пешвои миллат аз хидматҳои аллома Бобоҷон Ғафуров чунин ёдовар шудаанд: «Рӯҳи равони фарзанди фарзонаи халқ, академик Бобоҷон Ғафуров шод бод, ки шоҳасари безаволи ӯ «Тоҷикон» воқеан шиносномаи миллати мо гардида, барои ташаккули худшиносии миллӣ ва рушди тафаккури таърихии мардуми мо хидмати арзанда намуд. Ин марди бузург аз осорхонаи беинтиҳои таърих осори тамаддун ва мероси фарҳангии миллати тоҷикро зарра-зарра ҷамъ оварда, ба риштаи таҳрир кашид, танзиму даврабандӣ кард ва ба оламиён исбот намуд, ки тоҷикон қадимтарин сокинон ва соҳибони ин марзу бум буданд ва ҳастанд. Асари «Тоҷикон» воқеан шуълае буд, ки ба саҳифаҳои торики фаромӯшгаштаи таърихи миллати тоҷик равшанӣ андохта, падидаҳои худшиносию ифтихори миллиро ба бор овард ва ба фарзандони бедордилу фидой руҳу мадор бахшид. Дар он даврае, ки ғояҳои интернасионализми сохта мағзу устухони низоми мавҷударо фаро гирифта, ҳама гуна кӯшишҳои худшиносии миллӣ саркӯб мешуданд, аз ҷониби роҳбари мақоми аввали ҷумҳурӣ даст задан ба омӯзиши тақдири таърихии миллати тоҷик худ як қаҳрамонӣ буд».

Табиист, ки чунин баҳогузорӣ ва маърифати воқеии дурусту фарогири «Тоҷикон» моро водор менамояд, ки асли худро бишносем, худшиносу худогоҳ бошем ва ба кӯдакону наврасон, ҷавонон ва тамоми мардум моҳияти ҳофизаи таърихӣ, асолату ҳувияти миллӣ, ватандӯстӣ ва дигар арзишҳои миллиroutу таърихиро фаҳмонем.

Пешвои муаззами миллат дар китоби «Чеҳраҳои мондагор» фасли алоҳидаеро бо номи «Олими тавоно ва Арбоби барҷастаи сиёсиву давлатӣ» ба гиромидошти хидматҳои аллома Бобоҷон Ғафуров бахшидаанд. Дар ин ҷо хидматҳои ин фарзанди неккоҳу дурандеши халқу миллат дар ҷодаи ҳомӯш кардани ҷанги шаҳрвандии солҳои 20-30-юми асри XX, ки ба босмачигарӣ пайванди амиқ дорад, махсус таъкид шуда, муаллиф нақши Бобоҷон Ғафуровро дар пешбурди соҳаҳои кишоварзӣ, саноат, фарҳанг, маориф ва тамоми бахшҳои ҳаёти иҷтимоӣ ёдрас шудаанд.

Албатта, масъалаи омӯзиши таърихи халқи тоҷик ва баррасии мақому ҷойгоҳи «Тоҷикон» дар ин навишта ҷойи асосиро ишғол менамояд. Пешвои миллат дар ин хусус навиштаанд: «Бобоҷон Ғафуров ҳарчанд аз соли 1956 дар Маскав кору зиндагӣ мекард, лаҳзае аз ёди Тоҷикистон ғофил набуд. Ба пешрафту тараққиёти ҷумҳурӣ, бахусус, инкишофи илму фарҳанги он мунтазам мароқ зоҳир мекард. Бо дастгирии ӯ дар давоми ин солҳо бисёр ҷавонони тоҷик дар марказҳои бузурги илмии шӯравӣ рисолаҳои илмӣ дифоъ намуда, иқтидори зеҳнии ҷумҳуриро афзун намуданд. Саҳми олим дар тарбияи мутахассисони ҷавони ҷумҳуриҳои дигари Осиёи Марказӣ ва Қафқоз низ бузург аст. Ба подоши он некиҳо вай то имрӯз дар ин ҷумҳуриҳо соҳибэҳтиром аст. Бо пешниҳод ва иштироку роҳбарии бевоситаи Бобоҷон Ғафуров аз нимаи дуюми солҳои 50-уми асри XX омодасозӣ ва нашри асари бисёрҷилдаи «Таърихи халқи тоҷик» оғоз шуд, ки он солҳои 1963-1965 дар се ҷилд дар Маскав ба табъ расид. Бо пешниҳоди ӯ ёдгориҳои таърихӣ ва фарҳангии халқи тоҷик густариш ёфт. Воқеан, яке аз дастовардҳои пурарзиши олим, ки ӯро абадан дар радифи алломаҳои бузурги миллат ҷой дод, шоҳасари безаволи ӯ «Тоҷикон» мебошад, ки соли 1972 дар Маскав ба табъ расид. «Тоҷикон» ба забонҳои японӣ ва полякӣ тарҷума ва нашр шуд, ҳамчунин дар Афғонистон ва Эрон ба табъ расид. Ин асар аз тарафи маъруфтарин мутахассисони тамаддуни халқҳои Шарқ, аз ҷумла, Осиёи Марказӣ, эътироф шуд ва ба таври сазовор арзёбӣ гардид. Китоби «Тоҷикон» барои болоравии худшиносӣ ва худогоҳии миллии халқи мо дар ҳақиқат такони ҷиддие гардид. Маҳз аз ҳамин хотир ба Бобоҷон Ғафуров унвони олии Ватан - «Қаҳрамони Тоҷикистон» дода шуд».

Шоистаи зикр аст, ки мардуми тоҷик номи аллома Бобоҷон Ғафуровро бо як муҳаббати хоса ба забон мегиранд ва аз ин фарзанди фарзонаи миллат ифтихор доранд. Аз ин рӯ, ҳар як тоҷику тоҷикистониро зарур аст, ки ба қадри заҳматҳои фарзанди хирадманди халқу миллат, аллома Бобоҷон Ғафуров ва корномаҳову ҷонниссориҳои Пешвои муаззами миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон бирасад.

Бо як фармудаи бунёдгузори Тоҷикистони навин, Пешвои муаззами миллат мухтарам Эмомалӣ Раҳмон хулоса намудани ин навишта ҳусни андешаҳои моро ҳоҳад афзуд: ""Тоҷикон" воқеан шиносномаи миллат аст. Ин шоҳасари безавол, ки самараи меҳнати сисолаи олим аст, аз ҷумлаи таҳқиқоти бунёдӣ ва фарогирандаи таърихи халқҳои Осиёи Марказӣ ба шумор меравад. Ин асар, бархақ, китоби рӯйимизии ҳар як фарди соҳибмаърифати тоҷик мебошад ва барои худогоҳии миллӣ ва рушди тафаккури таърихии мардуми мо чун обу ҳаво зарур аст".

PRESSA.TJ

Бобоҷон Ғафуров иқдоми ватандӯстонаи Садриддин Айниро идома дода, баробари фаъолияти хирадмандонаи давлатдорӣ таърихи қадимаи миллати тоҷикро ба шакли як асари ҷомеъ аз замонҳои қадимтарин то рӯзҳои мо навишта, пойдевори истиқлол ва худшиносии тоҷиконро ҷовидона сохт.

Пешрафти ҳар кадом ҷомеаро инсонҳои дорои ғановати маънавӣ, ахлоқӣ ва зеҳнӣ таъмин менамоянд. Иқтидори зеҳнӣ, яъне интеллектуалӣ ва маънавию ахлоқӣ қаноте ҳастанд, ки ҷомеаро зина ба зина ва марҳила ба марҳила пеш мебаранд.

Эмомалӣ РАҲМОН

ЯК ПЕШНИҲОДИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ

ва таъсиси Донишгоҳи миллии Тоҷикистон

Имрӯзҳо бо ташаббуси Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар самти шинохти чеҳраҳои бузурги илмию фарҳангии миллати тоҷик тадбирҳои муҳим роҳандозӣ гашта истодааст. Баргузории озмуни ҷумҳуриявии ""Тоҷикон" - оинаи таърихи миллат" ба ифтихори 115-солагии академик Бобоҷон Ғафуров дар соли 2023 аз ҷумлаи онҳост, ки дар омӯзиши таъриху фарҳанги пурғановати миллати тоҷик ва шинохти аллома Бобоҷон Ғафуров мусоидат менамояд.

"Тоҷикон" -и аллома Бобоҷон Ғафуров ва рӯзгори ӯ омӯзиши пайвастаро талаб менамояд. Инҷо лозим мешуморем, ки аз як пешниҳоди таърихии аллома Бобоҷон Ғафуров ёдовар шавем, ки он минбаъд дар рушди илму фарҳанги ҷумҳурии азизамон - Тоҷикистони соҳибистиқлол нақши калидӣ гузоштааст.

Ин ҳам бошад, соли 1947 бо ташаббуси аллома Бобоҷон Ғафуров зарурати таъсиси Университети давлатии Тоҷикистон (ҳоло Донишгоҳи миллии Тоҷикистон) пеш омад. Он вақт аллома котиби якуми Ҳизби коммунисти Тоҷикистон буд. Ӯ ва Вазири мактабҳои олии СССР С. Кафтанов ба роҳбарияти ҳизбӣ ва Шӯрои Вазирони СССР зарурати дар Тоҷикистон ташкил намудани Университети давлатиро пешниҳод намуданд. Пешниҳоди сарварони РСС Тоҷикистон аз ҷониби роҳбарияти Иттифоқи Шӯравӣ мусбат пазируфта шуд. 21-уми марти соли 1947 дар Маскав қарори Шӯрои Вазирони СССР таҳти рақами №643 оид ба таъсис додани Университети давлатии Тоҷикистон (ҳоло Донишгоҳи миллии Тоҷикистон) аз ҷониби Раиси Шӯрои Вазирони СССР И. Сталин ва Раиси умури идораи он П. Чадаев ба имзо расид.

Акнун дар саҳифаҳои таърихи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо хати заррин сабт гаштааст, ки дар таъсиси донишгоҳ нақши чеҳраи мондагори миллат академик Бобоҷон Ғафуров барҷаста аст. Маҳз дар давраи котиби якуми Ҳизби коммунисти Тоҷикистон будани ин Қаҳрамони миллат 21-уми марти соли 1947 Донишгоҳи давлатии Тоҷикистон ба номи В. И. Ленин таъсис ёфта, аз 1-уми сентябри соли 1948 расман ба фаъолият оғоз намудааст.

Имрӯз боиси ифтихор аст, ки Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба синни мубораки 75 расид. Тӯли фаъолияти пурарзиши хеш донишгоҳ се маротиба ивази ном намудааст: соли 1947 - Университети давлатии Тоҷикистон ба номи В. И. Ленин (Қарори Совети Вазирони СССР аз 21.03.1947, № 643); соли 1997 - Донишгоҳи давлатии миллии Тоҷикистон (ДДМТ) (Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 15.02.1997, №669) ва соли 2008 - Донишгоҳи миллии Тоҷикистон (то ҳол) (Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.10.2008, №556).

Ин боргоҳи илму маърифат дар ташаккул ва рушди ҳаёти сиёсӣ, илмию адабӣ, фарҳангию иҷтимоӣ ва иқтисодии кишвар нақши бориз гузоштааст.

Бояд тазаккур дод, ки аз давраи таъсисёбӣ то имрӯз ин боргоҳи илму маърифатро зиёда аз 150 000 мутахассисон хатм намудаанд, ки аз ин теъдод 80 000 нафарро хатмкунандагони давраи соҳибистиқлолии мамлакат ташкил медиҳанд.

Дар пешбурди раванди таълим ва омода намудани ин мутахассисон барои иқтисодиёти кишвар олимони барҷаста, ки нерӯи хеле қавии зеҳнӣ ва қобилияти баланди омӯзгорӣ доштанд, саҳми босазое гузоштаанд, ки имрӯз номи неки ҳар яки онҳо дар саҳифаҳои таърихи донишгоҳ абадӣ сабт хоҳад шуд. Дастпарварони ин боргоҳи илму маърифат имрӯз олимони барҷастаи сатҳи байналмилалӣ, ходимони илмию сиёсӣ, мутафаккирони варзида буда, дорои шуҳрату мақоми умумиҷаҳонӣ мебошанд, ки аксари онҳо дар вазифаҳои пурмасъули давлатӣ адои вазифа менамоянд.

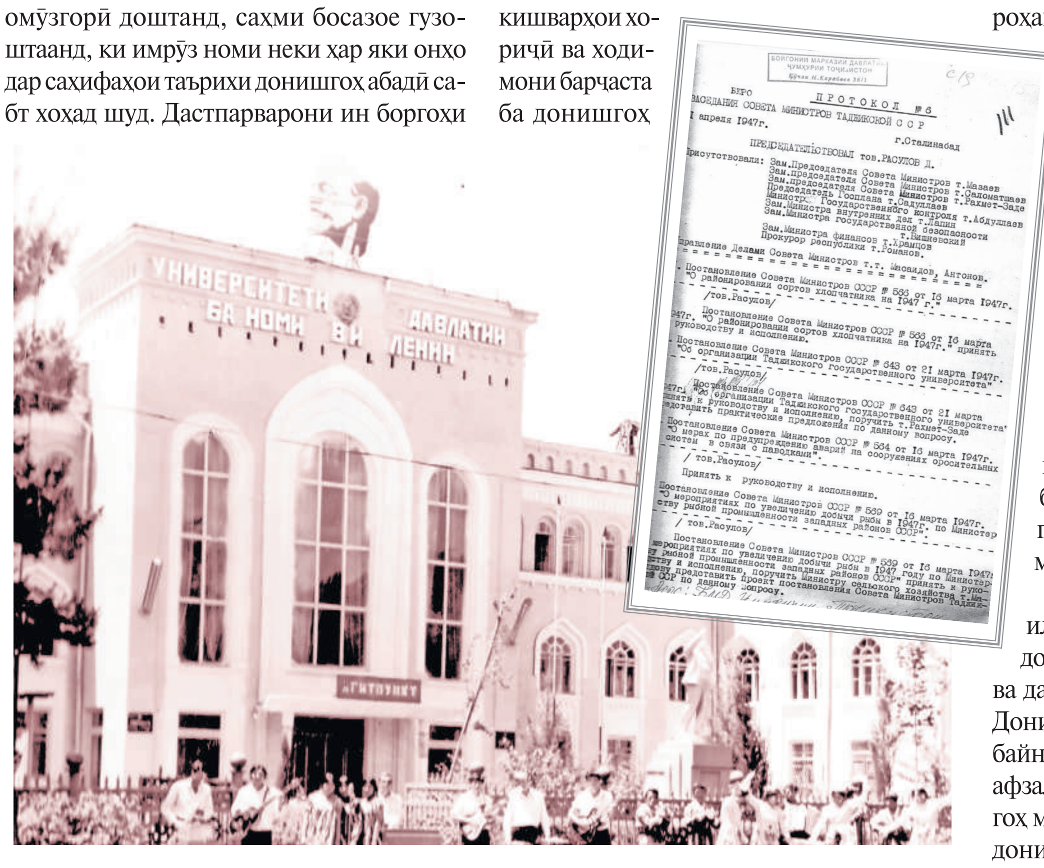

Махсусан, барои устодону кормандони донишгоҳ боиси ифтихор ва сарафрозист, ки Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон хатмкардаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон буда, солҳои 1977-1982 дар факултаи баҳисобгирӣ ва иқтисоди рақамӣ таҳсил намудаанд. Ба хотири инъикоси давраи таҳсил ва омӯзиши корномаи Сарвари давлат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар роҳи таҳкими давлатдории миллӣ дар назди донишгоҳ «Осорхонаи Пешвои миллат» ва «Маркази илмӣ-таҳқиқотии Пешвои миллат» фаъолият менамоянд. Ҳамчунин, як қатор ходимони барҷастаи давлатию ҷамъиятӣ хатмкардаи ин муассисаи бузурги таълимӣ мебошанд.

Боиси ифтихор аст, ки Донишгоҳи миллии Тоҷикистон аз рӯзҳои аввали соҳибистиқлолӣ дар маркази таваҷҷуҳи Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон қарор дорад. Нишони таваҷҷуҳи хосаи Пешвои миллат ба Донишгоҳи миллӣ дар он ифода меёбад, ки то имрӯз 16 маротиба ба ин маркази таълимию илмӣ ташриф овардаанд. Ҳар як ташрифи Пешвои миллат боиси навгониҳои бемисл дар донишгоҳ гардида, сатҳи руҳияи кории омӯзгорон ва кормандонро боз ҳам баланд мебардорад. Ҳамчунин, бо ташаббуси Пешвои миллат 20 нафар сарварони кишварҳои хориҷӣ ва ходимони барҷаста ба донишгоҳ ташриф оварда, ба нишони доктори фахрии донишгоҳ мушарраф гардиданд.

Дар рушди минбаъдаи корҳои илмию таълимӣ, баланд бардоштани мақоми донишгоҳ ва пурзӯр намудани зарфияти моддию техникии он саҳми ректорон Зариф Раҷабов, Ибодулло Нарзиқулов, Солеҳ Раҷабов, Пулод Бобоҷонов, Талбак Назаров, Исмоил Давлатов, Фозил Тоҳиров, Ҳабиб Сафаров, Ҳайдар Сафиев, Саидаҳмад Одинаев, Нуриддин Саид, Ҳаёт Одинаев ва Муҳаммадюсуф Имомзода хеле калон аст.

Имрӯзҳо низ дар донишгоҳ олимони варзидае фаъолият менамоянд, ки тамоми умри пуршарафи худро барои рушду нумӯи илму таълим бахшида истодаанд. Ин нерӯи бузурги илмӣ қодир аст, ки дар омода намудани мутахассисони баландихтисос ва инкишофи илмҳои мухталиф саҳми босазои худро гузорад. Ҳоло дар донишгоҳ наздики 1400 нафар омӯзгорон кору фаъолият менамоянд, ки аз онҳо 12 нафар академики Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, 12 нафар узви вобастаи Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, 200 нафар докторони илм, 700 нафар номзадони илм буда, барои пешбурди фаъолияти таълимию методӣ ҷалб шудаанд.

Ислоҳот дар низоми таълими донишгоҳ маҳз дар марҳилаи соҳибистиқлолии ҷумҳурӣ оғоз шуда, дар сохтори он факултету ихтисосҳои нав таъсис дода шуданд ва озмоишгоҳҳои илмиву истеҳсолӣ ба кор шуруъ карданд. Дар партави дастуру супоришҳои Пешвои миллат дар самти гузаштан аз аккредитатсияи байналмилалӣ Донишгоҳи миллӣ тадбирҳои муҳимеро роҳандозӣ намуда, соли 2023 дар доираи ҳамкориҳои дуҷонибаи Донишгоҳи миллии Тоҷикистон бо Агентии мустақили аккредитатсия ва рейтинг (Независимое Агентство аккредитация и рейтинга (НААР)) даҳ ихтисоси ба талаботи имрӯзаи бозори ҷаҳонӣ мувофиқ аз аккредитатсияи байналмилалӣ гузаронида шуда, соҳиби сертификати байналмилалӣ гардиданд.

Нуфузи донишгоҳ дар сатҳи байналмилалӣ рӯз то рӯз дар ҳоли афзоиш аст. Махсусан, дар раддабандии муассисаҳои олии таҳсилот дар сатҳи байналамилалӣ соҳиби ҷойи ифтихорӣ гардидан аз мақоми донишгоҳ хабар медиҳад.

Ҳамкориҳо бо донишгоҳу марказҳои илмии хориҷи кишвар, ҷалби шаҳрвандони хориҷӣ баҳри таҳсил дар донишгоҳ ва дар маҷмуъ амиқгардонии ҳамгироии Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ба фазои байналмилалии маориф ва илм аз самтҳои афзалиятноки фаъолияти раёсати донишгоҳ мебошад, ки маҳз аз натиҷаи он имрӯз донишгоҳ бо 350 муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ, муассисаҳои илмӣ-таҳқиқотии кишварҳои хориҷӣ ва созмонҳои байналмилалӣ шартнома ва қарордоди ҳамкорӣ дорад.

Ҳамчунин, донишгоҳ узви Донишгоҳи шабакавии Иттиҳоди Давлатҳои Мустақил, Донишгоҳи Созмони Ҳамкориҳои Шанхай, Ассотсиатсияи донишгоҳҳои Авру-Осиё ва муассиси Ассотсиатсияи донишгоҳҳои Осиё, Академияи байналмилалии илмҳои Роҳи абрешим, Ассотсиатсияи донишгоҳҳои Осиёи Марказӣ мебошад.

Имрӯзҳо, ки дар арафаи таҷлили 115-солагии академик Бобоҷон Ғафуров қарор дорем, бо ифтихор метавон гуфт, ки саҳми академик Бобоҷон Ғафуров дар рушди илму фарҳанги тоҷик назаррас аст ва иқдоми таърихии ӯ ҷиҳати таъсисёбии Донишгоҳи миллӣ таҳаввулоти бузург дар рушди маърифатпарваронаи миллат мебошад.

Қобилҷон ХУШВАХТЗОДА,
ректори ДМТ, профессор

№49 (1559)
06.12.23
ТОҶИКИСТОН

БОБОҶОН ҒАФУРОВ ВА САРНАВИШТИ ТАЪРИХИИ ТОҶИКОН

Таммул ба фаъолияти серҷабҳаи академик Бобоҷон Ғафуров дар таърихи даврони ҷадиди миллати тоҷик ҳикматҳои фаровони мондагореро ошкор месозад. Ҳамаи онҳо ба як нуқтаи меҳварӣ - талош ба ҳифозати ҳастии миллати тоҷик ва арҷгузорӣ ба асолати таърихии ин қавм пайванд гирифта, корномаҳои ин фарзанди фарзонаро дар майдони муборизаву пайкорҳо ҳамчун як воқеаи таърихан муҳим дар ҳаёти Тоҷикистони навин арзёбӣ мекунанд.

Суҳбати Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон бо директори Институти шарқшиносии Академияи улуми Русия Аликбер Аликберов ва ректори ДДХ ба номи Б. Ғафуров, профессор Усмонзода Аюб Ислом дар рӯзи ифтитоҳи Осорхонаи ҷумҳуриявии академик Бобоҷон Ғафуров

Ҳанӯз аз оғози солҳои 20-уми қарни XX буд, ки гурӯҳҳои мухталиф ҳам дар саҳифаҳои матбуот ва ҳам дар минбару маъракаҳои сиёсӣ ҳастии таърихии миллати тоҷикро инкор намуда, ин қавми таърихсозу маънавиятофарро ҳосили асарпарвардагии халқиятҳои эронӣ ба шумор меоварданд, ки гӯё асолате аз худ зоҳир накарданд. Натиҷаи ҳамин фаҳмишҳои нодурусти сиёсӣ нисбати миллати тоҷик бо рухдоди иштибоҳангези тақсимоти миллӣ-ҳудудии соли 1924 анҷомид. Вале нерӯи азими равшанфикрони тоҷик бо таълифоти пурбор ва мустанади худ ба рафъи чунин иштибоҳоти фикрӣ пардохта, ба дифои асолати миллии хеш бархостанд. Аввалин падидаи беназири ин ҳаракатҳои фикрӣ - таълифи тазкираи «Намунаи адабиёти тоҷик» ба қалами устод Садриддин Айнӣ ба шумор омад. Яке аз меросбардорони устод Айнӣ академик Бобоҷон Ғафуров буд, ки ҳамчун шахсияти сиёсӣ ва ҳам олиму адиб ғояву ормонҳои устоди хешро бо шоистагӣ идомат бахшида, дар муаррифии ҳастии таърихии тоҷикон хидматҳои босазое ба анҷом расонид.

Андешаи таълифи асаре бо номи «Тоҷикон», ки фарогири таърихи бошукуҳи гузаштаи ин миллати қадима аст, ҳанӯз дар замони авҷи муборизаҳо ва талошҳои нестангории мероси маънавии тоҷикон ба зуҳур расид. Нусхаи аввали китоб соли 1947 дар шакли «Таърихи мухтасари халқи тоҷик» дар Маскав ба нашр расида бошад ҳам, то замони ба сурати китоби ҷудогона чоп шудани он мақолоти алоҳидаи устод дар маҷаллаву маҷмӯаҳо ба ҳайси бахшҳои ин китоб интишор ёфта буд. Нашри нусхаи аввали китоб дар замоне ба вуқуъ пайваст, ки аллакай устод Бобоҷон Ғафуров дар мақоми шахсияти аввали Ҷумҳурии Тоҷикистон фаъолият дошт. Дар чунин замон ва ин мақоми сиёсӣ чоп шудани китоб ҷасорати беназири Бобоҷон Ғафуровро алайҳи амалкардҳои фикрии замон ба шоистагӣ нишон медиҳад.

Нашри китоб марҳилаи аввали талошҳои пайгиронаи академик Бобоҷон Ғафуровро бомуваффақият ҷамъбаст намуда, барои тақвият бахшидани тадбирҳои тозаи дигар заминаҳои муайяне гузошт. Имрӯз аз бойгониҳои ҳизбӣ ва афроди алоҳида мактубу суратҷаласа ва матни суҳбатҳои вижаи устод Бобоҷон Ғафуров бо роҳбари аввали сиёсии давр - Иосиф Сталин пайдо шуданд. Аз муҳтавои ин мулоқотҳо равшан мегардад, ки бо заковати олӣ ва хирадмандиву дониши амиқи таърихӣ устод Бобоҷон Ғафуров роҳбари сиёсии даврро водор сохт, ки ҳастии миллати тоҷик ва соҳиби таърихи қадима будани ин миллатро нисбати ақвоми дигари Осиёи Марказӣ эътироф намуда, ба устод ҳамчун намояндаи миллат арзи эҳтиром гузорад.

Марҳилаи дигари фаъолияти устод Бобоҷон Ғафуров, ки дар вусъати он талошҳои раҳнамоянда ва ибтикороти илмӣ ба ҳам тавъам гардидаанд, ба ҳайси сарвари Института шарқшиносии АИ ИҶШС таъин гардидани эшон маҳсуб мешавад. Бо оғози кор дар ин муассисаи бонуфузи илмӣ имкониятҳои таваҷҷуҳ ба масоили бозшиносии таърих ва фарҳанги миллати тоҷик, ҳамчун намояндагони ақвоми қадимаи Машриқзамин бештар гардида, заминаҳои хуб барои тадқиқи таърих афзун гардиданд. Маҳз ҳамин имкониятҳо доманаи масъалаи бозомӯзӣ ва густариши бахши таърихи халқи тоҷикро вусъат бахшиданд. Бо эҳтимоми устод Бобоҷон Ғафуров силсилаи матни осори классикони тоҷику форс аз тариқи Институти шарқшиносӣ интишор ёфтанд, ки то кунун ҳамчун нусхаҳои боэътимод барои корҳои пажӯҳишӣ дар мактабҳои ховаршиносии ватаниву хориҷӣ эътироф карда мешаванд. Намунаи барҷастаи ин корҳо интишори матни илмӣ-интиқодии «Шоҳнома»-и Фирдавсӣ ба хати форсӣ мебошад, ки имрӯз ба унвони манбаи боэътимод дар шоҳномашиносии хориҷӣ шинохта шудааст.

Устод Бобоҷон Ғафуров баробари густариш додани фаъолияти ташкилӣ дар ҷодаи ривоҷи мактабҳои ховаршиносӣ дар ҷумҳуриҳои собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ кори таҳқиқии хешро барои такмили китоби «Тоҷикон» идома дода, дар натиҷа аввалин бор ин асари пурарзишро соли 1973 бо забони русӣ мунташир сохт. Ин китоб таърихи яке аз қадимтарин халқҳои ҷаҳонро аз даврaҳои дури таърихӣ то замони нав дар асоси манобеи мухталифу муътамад, бо такя ба дастовардҳои навтарини таърихнигории ҷаҳонӣ фаро гирифта, дар шинохти тоҷикон ва шиносонидани онҳо ба дунёи мутамаддин хидмати бузургу мондагоре ба анҷом расонид. Бесабаб нест, ки ин китоб ба баҳои баланди муҳаққиқони Шарқу Ғарб сазовор гардида, дар қаламрави ховаршиносӣ чун «шоҳасар»-и аллома Бобоҷон Ғафуров эътироф гардид. Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон «Тоҷикон»-ро шиносномаи воқеии миллати тоҷик номиданд, ки ин, барҳақ, баҳои одилона ва мунсифона ба ҷойгоҳи ин китоби муътабар дар омӯзиши таърих ва сарнавишти миллат, дар густариши худогоҳиву худшиносии тоҷикон ва тоҷикистониён аст. Аз ҷониби дигар, дар ин баҳои Пешвои миллат ба «Тоҷикон» ва пайкорҳои сарнавиштсози муаллифи он ҳукми маъруфи «Бузургонро бузургон зинда медоранд» далели воқеии худро пайдо кардааст. Корномаи беназири алломаи даврон Бобоҷон Ғафуровро имрӯз Пешвои миллати мо Эмомалӣ Раҳмон бо камол ва бо умқу вусъати бесобиқа тадовум бахшида истодаанд. Далели дигари ин матлаб таълифи китоби пурмуҳтавои «Тоҷикон дар оинаи таърих» аз ҷониби Сарвари давлат аст, ки онро дар ҳақиқат метавон чун давоми мантиқии «Тоҷикон»-и Бобоҷон Ғафуров арзёбӣ кард.

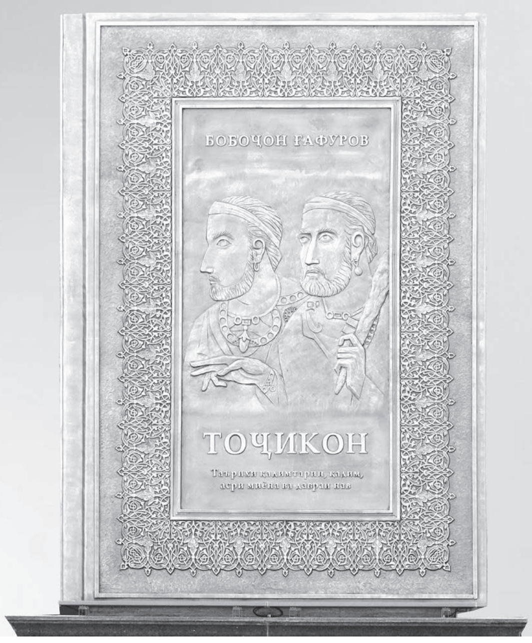

Муҳимтарин арзиши китоби "Тоҷикон" дар он ифода меёбад, ки устод зимни таҳқиқи масоили таърихӣ бо назардошти талаботи замон ва посух гуфтан ба мафкураҳои мутазод дар мавриди ҳастии миллати тоҷик ба таърихи хонадонҳои миллӣ, махсусан давлатдории Сомониён муфассалан таваққуф намуда, маҷмӯи фаъолиятҳои ин хонадони арҷманди миллати моро ба риштаи таҳқиқ кашидааст. Ҳамчунин, баррасии масоили вазъияти сиёсиву таърихӣ, иҷтимоиву иқтисодӣ муҳити фарҳангии давр мавриди тадқиқи амиқ қарор ёфта, ба масъалаи ташаккули халқияти тоҷик таваҷҷуҳи хоса зоҳир шудааст, ки мабоҳис арзиши илмии шоҳасари “Тоҷикон»-ро дар шинохти ҳуввияти миллии тоҷикон, субути шинохти ҳуввияти миллии тоҷикон, субути хидмати таърихии онҳо дар ҳавзаи Осиёи Марказӣ боло мебарад. Омили дигари муассири китоб дар ҷаҳоншиносии мардуми тоҷик ва таҳкими худогоҳии миллӣ баррасии муҳити адабии ҳар давр ва ҷойгоҳи шеъру адабиёти тоҷик дар густариши вазъи сиёсиву тақвияти аркони давлатдорӣ маҳсуб мегардад, ки ин амр ба хидматҳои устод Бобоҷон Ғафуров дар шиносонидани қудратҳои зеҳнӣ ва ақлонии мардуми тоҷик ба ҷаҳониён ишорати равшан мекунад. Маҳз ҳамин пайомадҳои худогоҳона ва нубуғи тафаккури меҳанпарастона ва миллатдӯстона, ки аз мутолиаи китоби “Тоҷикон» барои хонанда, бахусус тоҷикон эҷод мегардад, қадру манзалати ин шоҳасарро ба мартабаи манбаи илҳоми шоирон дар бозгӯии афкори худогоҳонаву худшиносона боло бардошт. Бо дарки ҳақиқати ин арҷи маънавии китоби “Тоҷикон” метавонем бар ин назар бирасем, ки воқеан хидмати бузурги аллома Бобоҷон Ғафуров дар муаррифии миллати тоҷик дар сатҳи ҷаҳонӣ беназир аст ва беҳуда нест, ки ҷойгоҳи ин китоби ҷовидонаро Бозор Собир токдони хонаи чашми ҳар нафар тоҷик донистааст:

*Токдони хонаи мо ҷои
дастурхони мо,
Токдони чашми мо ҷои
китоби «Тоҷикон».*

**Усмонзода Аюб ИСЛОМ,
доктори илмҳои таърих,
профессор,
ректори ДДХ ба номи
академик Б. Ғафуров**

ЯК ҶУМЛАИ САРНАВИШТСОЗ

Бобоҷон Ғафурович... Вақте ин номро ба забон меорам, симои ин шахсияти бароям азиз пеши назар меояд. Одами ҷиддӣ буданд, кам табассум мекарданд, вале қалби поку меҳрубон доштанд. Ҳамеша дар фикри мардум буданд ва моро ҳам талқин мекарданд, ки дар ҳама ҳолат дар паҳлуи халқ бошем. Ман ифтихор мекунам, ки кадри Ғафуров ҳастам.

Чун дар арафаи мавлуди аллома Бобоҷон Ғафуров қарор дорем, чанд хотиротамро дар бораи эшон ба ёд меорам.

Фаъолияти кории ман бо оғоз шудани Ҷанги Бузурги Ватанӣ сар шуд. Соли 1941 маро ба шуъбаи комсомоли Комитети партиявии (КП) вилояти Кӯлоб ба кор гирифтанд. Соли 1947 бошад, мудири шуъбаи кор бо занони вилоят таъйин шудам. Дар ин давра Бобоҷон Ғафурович дар Кумитаи марказӣ кор мекарданд ва албатта бо номи эшон шинос будам. Соли 1950 бори аввал ва соли 1952 маротибаи дувум барои таҳсил ба Мактаби олии ҳизбӣ ба Маскав фириста шудам. Ана дар ҳамин солҳо бо Бобоҷон Ғафурович бештар шиносоӣ пайдо кардам. Аниқтараш, эшон ҳамеша дар фикри ман буданд...

Соли 1953 дар Маскав таҳсил мекардам, ки маро ба сафорат чеғ зада, гуфтанд, ки шуморо Бобоҷон Ғафуров суроғ мекунад. Ман аз шарм ё тарс ба ин вохӯрӣ нарафтам.

Бегоҳи он рӯз Маҳмадсаидов - сафири Тоҷикистон дар Маскав омада, маро барои сарпечӣ аз даъват сарзаниш кард ва ба мошинаш савор карда, ба сафорат бурд. Аммо Бобоҷон Ғафуров ба ким-кадом вохӯрӣ банд шудаву маро Назаршо Додхудоев ва Аликул Имомов қабул карданд.

- Шумо имсол таҳсилро тамом мекунед. Дар Кумитаи марказӣ (КМ) маслиҳат шуд, ки шумо ба сифати мудири шуъбаи занони ҷумҳурӣ ба Душанбе меоед. Ғафуров ҳам розигии худро доданд,- гуфт Додхудоев.

Ман дар ҳайрат мондам, зеро ҳанӯз таҳсил ба анҷом нарасида буд. Бо вуҷуди ин, то охир ба касе чизе нагуфтам. Таҳсил тамом шуду ба Душанбе ва аз он ҷо рост ба Кӯлоб рафтам. Аммо ҳанӯз либосҳоямро накашида, ронандаи ҳукумат омад: «Нина Зариповна, вас ждёт Гафуров в Душанбе»...

Бо ҳамон либосҳоям ба мошин савор шуда, ба Душанбе омадам ва яке аз котибони партиявӣ Аликул Имомов маро қабул карда, дар мавриди вазифаи оиядаам бо ман суҳбат ороcт. Ман гуфтам, ки меxоҳам дар Кӯлоб бимонам.

- Кӯлобатонро барҳам медиҳем,- ба зарда гуфт Аликул Имомович.

- Барҳам диҳед, районаш мемонад ку,- чизе илова карданӣ будам, ки эшон гӯш накарда, гапамро буриданд.

- Ҳозир ба назди Бобоҷон Ғафурович меравем, ин гапҳоро дар он ҷо нагӯед,- ҷиддӣ ишора кард Имомов ва маро ба назди Котиби аввали Кумитаи марказии Ҳизби коммунист Бобоҷон Ғафурович Ғафуров бурд.

Ғафуров ҳам вазифаи навро ба ман пешниҳод карданд.

- Агар шумо ба ман боварӣ доред, ман розиям,- посух додам ман.

Бобоҷон Ғафурович каме табассум карда, пурсиданд:

- Ягон камбудӣ надоред?

- Ҳамин рӯз аз Маскав баргашта, холо модару фарзандонамро надидаам, ба ман рухсат диҳед, ки ба деҳа баргардам,- хоҳиш кардам ман.

Ғафуров бо табассум гуфтанд:

- Майлаш, ба шумо даҳ рӯз командировка, мошину ронанда медиҳем. Кӯлоб раведу истироҳат кунед. Фақат гоҳгоҳ ба саҳро, ба назди мардум бароед, то онҳо донанд, ки шумо мудири шуъбаи Комитети марказӣ ҳастед.

Чунин шахси меҳрубон буданд Бобоҷон Ғафурович. Эшон дар сарнавишти ман нақши калон доранд. Агар он кас намешуданд, шояд ман ҳанӯз дар чавонӣ аз сиёсат канор мерафтам.

Дар ҳаёти оилаи мо як лаҳзаи ҳасос фаро расид. Номи бародарони шавҳари ман доғдор шуд. Шавҳарам Зуҳуршо Раҳматуллоев котиби якуми Обком-партия ва бародараш котиби дуюм Горком-партияи Шӯрообод буданд. Онҳоро дар Пленуми КМ, ки бо роҳбарии Бобоҷон Ғафуров мегузашт, муҳокима карданд. Як нафар аз толор садо баланд кард:

- Чаро нисбати Зарифова чора намебинед?

Ғафуров асабӣ шуда, гуфтанд:

- Причем тут Зарипова? Она же совсем чужая...

Ҳамин тавр, ман начот ёфтам, аммо карераи сиёсии шавҳарам ба охир расид. Агар он рӯз Ғафуров намешуданд, шояд ман ҳам аз корҳои партиявӣ бартараф мешудам.

Бобоҷон Ғафурович ба ҷавонон, аз ҷумла ба ман зиёд таваҷҷуҳ мекарданд. Он кас кадршинос буданд.

Вақте Ғафуров аз вазифаи Котиби якуми КМ ҲК канор рафта, ба Институти шарқшиносӣ рафтанд, дастур додаанд, ки хонаашон ба ман дода шавад.

- Зарифова ҷавон, вайро дастгирӣ кардан лозим,- гуфтаанд эшон.

Ҳамин тавр ҳам шуд ва ман ба ҳавлии Ғафуров кӯчидам. Ҳавлӣ ниҳоят калон буд, боғи зебо ва дар мурғхонааш 50 мурғ дошт. Гап дар сари он, ки Бобоҷон Ғафурович бемор буданд ва фақат таоми пархезӣ меҳӯрданд. Бинобар ин, дар ҳавлиашон мурғ доштанд. Ба ҳар кучо, ки мерафтанд, хӯрокашонро бо худ мебурданд. Хулоса, ин мурғҳо ҳам ба ман расиданд...

Имрӯзҳо дар мавриди чаро аз вазифаи роҳбарии давлат ба Институт рафтани Ғафуров гапҳои ҳархела ҳастанд. Аммо ман гумон мекунам, ки барои Бобоҷон Ғафурович ин вазифа баландтар ва муҳимтар буд, зеро корҳои роҳбариву партиявӣ як тараф, аммо кори эҷодиву илмӣ аз ҳама баландтар аст.

Бобоҷон Ғафурович дар илм шуҳрати ҷаҳонӣ пайдо кардаву дар ҳамон замон обрӯйи мо буданд. Дар Тоҷикистон ягон ташаббус бе маслиҳати Ғафуров гирифта намешуд. Ҳар гоҳ Маскав равам, ҳамеша аз ҳолашон хабар мегирифтам.

Як маротиба ба наздашон даромадам, ки телефон дар гӯшашон ба шифт нигариста, паст-пастак «да», «ладно», «уже», «нет» ва ҳамин гуна кӯтоҳ ҳарф мезаданд.

Баъди гӯширо гузоштан шӯхиомез пурсидам:

- Бобоҷон Ғафурович, ин чӣ хел дар телефон гап задан? Чаро ба шифт нигоҳ мекунед?

Эшон табассум карда, бо ангушташон ба боло ишора карданд. Яъне, “девор муш, муш гӯш дорад”.

Ғафуров маданияти баланд доштанд, ки дар каси дигар набуд. Вақте эшон бемор шуда, ба Душанбе баргаштанд, бо Маҳмадулло Холов барои дидорбинӣ рафтем. Вақте ёрдамчиашон даромада, гуфт, ки Зарифова ба аёдат омадааст, эшон дастур медиҳанд: «Приведите меня в порядок, чтобы даму встречать»...

Мо дар берун мунтазир шудем, эшон ришашонро тарошида, шиму костюм пӯшида, баъдан моро пешвоз гирифтанд.

Он рӯз суҳбати хубе доштем. Эшон таърихи таъсиси Тоҷикистон, қаҳрамониҳои Ширинщоҳ Шохтемур, Чинор Имомов, Нусратулло Махсум ва дигар қаҳрамонон ва хиёнатҳои Абдулло Раҳимбоев, Файзулло Хоҷаев барин инсонҳоро ба мо нақл карданд.

Баъди чанд рӯз Бобоҷон Ғафуров аз олам даргузаштанд. Мувофиқи васияташон, эшонро дар Боғи устод Айнӣ ба хок супоридем...

Ёдашон ба хайр, ин марди бузургро!

Низорамоҳ ЗАРИФОВА,
Ходими давлативу ҷамъиятӣ

«ТОҶИКОН» ДАР ҲАР ХОНАДОН

Фарзанди барӯманди халқи тоҷик Бобоҷон Ғафуров дар радифи маъруфтарин донишмандони ҷаҳонӣ мақоми шоиста дошта, дар таърихи илм ва тамаддуни башарӣ мероси гаронбаҳо боқӣ гузоштааст.

Дар тӯли фаъолияти бисёрсолаю пурсамари илмию тадқиқотиаш беш аз 400 китобу рисола ва мақолоти пурарзиш таълиф намудааст. Муҳимтарин таълифоти Бобоҷон Ғафуров шоҳасари ӯ “Тоҷикон” мебошад, ки Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон онро шиносномаи халқи тоҷик унвон кардаанд. Воқеан, ин шоҳасари безавол ҳуҷҷати қадимӣ, фарҳангсоз ва тамаддунофари халқи тоҷик аст.

Бинобар ин, ба шарафи 30-солагии Истиқлоли давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз ҷониби Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ҳар як оилаи ватанамон туҳфа гардидани китоби “Тоҷикон”, ба тасвиб расидани Амри Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 7.07.2022 дар бораи эълони озмуни ҷумҳуриявии ““Тоҷикон”-оинаи таърихи миллат” ба ифтихори 115-солагии академик Бобоҷон Ғафуров дар соли 2023 тадбири муҳим ва саривақтӣ мебошад, ки аз файзи хираду фарҳангдӯстии Пешвои муаззами миллат бармеояд. Зеро шиносхти “Тоҷикон” барои баланд бардоштани худшиносии миллӣ ва ҳисси ватандӯстии насли ҷавон муҳим мебошад.

Фирдавс МАЮНУСОВ,
Директори генералии Ҷамъияти саҳомии пӯшидаи «Ҳумо»

ҒАФУРОВ ҶОНИ 120 ҲАЗОР НАФАРРО НАҶОТ ДОД

Таъқибу ҳабскунии солҳои 30-юм ба ҳама равшан аст. Ин навъ ҳабсу бадарғакунӣ солҳои баъдиҷангӣ, солҳои 50 аз нав авҷ гирифт. Ман аминам, ки дар хоки Тоҷикистон дар байни зиёиён ё руҳониён ягон шахсе набуд, ки бо мақсади сарнагун кардани хукумати шӯро ягон ташкилоте асос дода, ё ҳаракати аксулинқилобиро тарғиб карда бошад. Вале хукумати марказӣ барои ҳамаи ҷумҳуриҳо плани ҳабс кардани мардумро аз боло равон карда буд.

Ташкилотҳои ҷазодиҳанда ва партиявӣ ин фармонро мебоист ба ҷо оваранд. Б. Ғафуров ба яке аз дӯстони худ, корманди болаёқати Институти ховаршиносии Москва, аъзо-корреспонденти Академияи улуми умумиттифоқ Бонгард-Левин чунин гуфтаанд (ҳангоми дар Париж будани худ): Аз рӯи нақшаи пешакие, ки Москва ба мо равон карда буд, мебоист 120 ҳазор одамро ҳабс ва бадарға кунем. Ин кори душвор ва иҷронашаванда буд. Ман аз куҷо дар ҳудуди хурди Тоҷикистон 120 ҳазор душман пайдо мекардам?

Азбаски план иҷро нашуда буд, маро ҳамроҳи раиси Кумитаи бехатарӣ ба Москва даъват карданд. Он вақт аз Душанбе то Москва бо поезд сафар мекарданд. Мо дар меҳмонхонаи «Москва» ҷой гирифтем. Он солҳо роҳбарият ва мо ҳам шабҳо кор мекардем. Ман ба раиси КГБ гуфтам, ки дар меҳмонхона бошад ва ман танҳо ба назди Л. П. Берия меравам. Агар то соати 4-и шаб барнагардам, ту мебояд гурезӣ, чунки ҳабс мекунанд.

Л. П. Берия маро бо қаҳру сарзаниш қабул карда, савол кард, ки барои чӣ мо дар Тоҷикистон планро иҷро намекунем?

Ғафуров ҷавоб мегӯянд, ки Лаврентий Павлович! Ҷумҳурии мо майда, одамаш кам аст. Агар 120 ҳазор одам ҳабс шавад, мо бо кӣ кор мекунем?

Дар ҷавоб Берия гуфт, ки ба назди шеф (яъне И. В. Сталин) рафта, ҳисобот деҳ!

Дар қабулгоҳи И. В. Сталин Поскребишев менишаст. Ӯ бо Ғафуров муносибати мӯътадил доштааст. Вале ин навбат Поскребишев рӯяшро ба тарафи тиреза гардонида, чунин вонамуд кардааст, ки гӯё Ғафуровро бори аввал мебинад. Ӯ ба И. В. Сталин аз омадани Ғафуров хабар медиҳад.

Саволи Сталин ҳам ҳамон саволи Берия буд. Ҷавоби Ғафуров такрор мешавад. Сталин савол мекунад, ки барои чӣ раиси КГБ ҳамроҳ наомад? Ғафуров ҷавоб мегӯянд, ки ӯ бемор шудааст. И. В. Сталин бовар накарда, гуфтааст, ки «не, ӯ тарсида назди ман наомад!». Сталин ҳам мисли Берия дашноми қабеҳ дода, ба Ғафуров мегӯяд: «Рав! Агар дар Тоҷикистон шӯрише сар занад, аввал ман туро мепарронам!».

Ғафуров ба меҳмонхона бармегардад. Раиси КГБ ҳафт шиша конякро холӣ карда, маст шуда менишаст ва интизори Ғафуров буд. Эшон аз ӯ савол карда, вақтро мепурсанд. Соат сеи шаб будааст. Ба раиси КГБ Ғафуров мефармоянд, ки ба вокзал телефон карда, аз вақти ба Душанбе ҳаракат кардани поезд маълумот гирад. Поезди Москва-Душанбе соати 3-и рӯз ҳаракат мекардааст. Ғафуров ба раиси КГБ мегӯянд, ки мебояд ба вокзал рафта, дар ҳамон ҷо поездро интизор шавем. Агар дар меҳмонхона монем, моро ҳабс мекунанд. Ин ду тан 12 соат дар вокзал менишинанд.

Он солҳо наҷот ёфтани ҷони ҳазорҳо тоҷиконро на ҳамаи мардуми ҷумҳурӣ медонистанд. Ғафуров ҷон дар каф гирифта, бо ду ҷаллоди онвақта - Берия ва Сталин рӯ ба рӯ шуда, ҷони дигарҳоро харида буд...

Аҳрор МУХТОРОВ,
академик

$ 500 БАРОИ КИТОБИ “ТОҶИКОН”

Китоби “Тоҷикон”-и аллома Бобоҷон Ғафуров ҳуҷҷати расмии тоҷикон буда, муаррифгари миллати мо дар ҷаҳон мебошад. Он имрӯз китоби рӯимизии ҳар як тоҷик ва пажӯҳишгарони сатҳи ҷаҳонӣ аст.

Ман барои исботи ин фикрам як мисоли мушаххас меорам. Солҳои 1990 – 2014 дар Маскав дар муҳоҷирати меҳнатӣ будам. Китоби “Таджики” (“Тоҷикон”) ҳамсафарам буд. Иттифоқе афтод, ки дар Маскав ба хонаи сармуҳаррири рӯзномаи “Красноармейская звезда” Маргарита Полунова ба кор равам. Чун ба кор сар кардам, ӯ бегоҳирӯзӣ маро ба наздаш даъват карда гуфт, ки ту аз кадом миллат ҳастӣ, чӣ гуна маълумот дорӣ. Ман ба ӯ гуфтам, ки тоҷикаму омӯзгорам ва китоби “Таджики”- ро аз борхалтаам гирифта, ба ӯ дароз кардам. Яъне, ман бо миллатам ва шахсияти бузурги он аллома Бобоҷон Ғафуров ифтихор доштанамро бо ин амал собит карданӣ шудам. Ӯ китобро бо шодӣ варақ зада истода буд, ки шавҳараш даромада омад ва китобро аз дасти ҳамсараш гирифта гуфт, ки ман тоҷикон ва муаллифи ин китобро медонам. Инчунин, изҳор дошт, ки дар Донишгоҳи давлатии Москва ба номи Ломоносов аз фанни таърих дарс медиҳад ва метавонад аз рӯи ин китоб силсилаи лексияҳоро оид ба тоҷикон мураттаб намояд. Ман баъдтар фаҳмидам, ки ӯ Александр Алексеев буда, чанде пеш доктори илмҳои таърих шудааст. Бо шодӣ китобро варақ зада, ба ман гуфт, ки барои ин китоб чанд рубл диҳам. Гуфтам, ки ин китобро намефурӯшам. Ҳамсараш низ аз ман хоҳиш намуд, ки китобро бифурӯшам. Хулоса, ӯ аз ҷайбаш 500$ амрикоиро бароварда ба ман дод ва соҳиби китоби “Таджики” шуд.

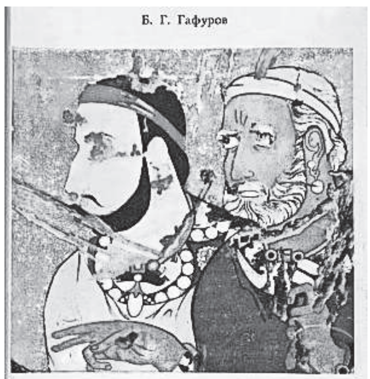

Бобоҷон НУРЗОД,
омӯзгор, ноҳияи Айнӣ

БУЗУРГОНРО БУЗУРГОН ЗИНДА МЕДОРАНД...

Таҷлили бузургдошти 115-солагии олими барҷаставу ходими сиёсӣ ва Қаҳрамони Тоҷикистон Бобоҷон Ғафуров боиси ифтихору арҷгузорӣ мебошад. Зеро академик Бобоҷон Ғафуров аз ҷумлаи шахсиятҳои маъруфи илму фарҳангу адаби миллати тоҷик мебошад, ки барои ташаккул ва ташвиқу тарғиби тамаддуни мардуми тоҷик хизматҳои шоёне намудааст.

Ӯ арбоби давлатӣ, таърихнигор ва шарқшиноси шинохтаи Машриқзамин мебошад, ки дар ташаккули мактаби таърихнигорони навини тоҷик, таъсиси муассисаҳои илмию таҳқиқотӣ ва ҷалб намудани донишмандони варзида ба корҳои илмӣ заҳматҳои беназир дорад.

Китоби «Тоҷикон»-и Бобоҷон Ғафуров, воқеан, оинаи тамаддуни миллати тоҷик, хазинаи бебаҳои таърихи ниёгон ва шуҷоату бузургии тоҷикони академик Бобоҷон Ғафуров мебошад, ки муҳимтарин сарчашмаи илмию таърихии миллати тоҷикро барои наслҳои имрӯзу фардо баррасӣ намудааст.

Мегӯянд, ки «бузургонро бузургон зинда медоранд». Дар воқеъ, Пешвои муаззами миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар замони соҳибистиқлолӣ чун рамзи сипос ва эътирофу эҳтиром барои хизматҳои таърихӣ ба абармардони тоҷик Садриддин Айнӣ, Мирзо Турсунзода, Нусратулло Махсум, Шириншоҳ Шотемур ва аз ҷумла, ба Бобоҷон Ғафуров унвони баландтарини давлатӣ - Қаҳрамони Тоҷикистонро сазовор донистанд. Ин амале буд, ки барои нигоҳ доштани ном ба хизматҳояшон барои Ватан ва рушди давлатдории миллӣ муҳимияти хос дорад.

Бобозода Ҳокимшоҳ ҶУРАХОН,
Раиси Раёсати КВД БССТ “Саноатсодиротбонк”

ИФТИХОРИ МИЛЛАТИ ТОҶИК

Академик Бобоҷон Ғафурович Ғафуров яке аз фарзандони бузурги миллати тоҷик дар асри XX аст. Ӯ бо эҷоди шоҳасари “Тоҷикон” тавонист миллати тоҷикро дар саросари ҷаҳон ҳамчун халқи қадимӣ муаррифӣ намояд.

Бобоҷон Ғафуров на танҳо сиёсатмадори тавоно, балки муаррих, шарқшинос ва созмондиҳандаи муассисаҳову марказҳои шарқшиносии замони шӯравӣ буд, ки аксари онҳо то ҳол побарҷо буда, новобаста ба дигаргунсозиҳои куллӣ дар ҳаёти мардумони ҷумҳуриҳои соҳибихтиёри собиқ Иттиҳоди Шӯравӣ имрӯз ҳам мавқеи пешқадами худро аз даст надодаанд ва дар баррасиву таҳқиқи проблемаҳои сиёсӣ, иҷтимоиву иқтисодии мамолики Шарқ саҳми арзанда мегиранд. Номбурда дар як муддати кӯтоҳ Институти ховаршиносии Иттиҳоди Шӯравиро ба яке аз марказҳои бузурги шарқшиносӣ табдил дода, таҳти роҳнамоии ӯ Москва ба маркази бузурги шарқшиносӣ табдил ёфт.

Дар умум, Бобоҷон Ғафуров як умр барои баланд бардоштани нуфузи миллати тоҷик дар арсаи олам, дӯстии халқу миллатҳо ва ҳамзистии осоиштаи онҳо хизмат кардааст. Талоши Бобоҷон Ғафуров ва ҳамсангарони ӯ буд, ки имрӯз миллати тоҷикро дар саросари олам мешиносанд ва эҳтиром мекунанд.

Дар даврони соҳибистиқлолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо талоши Пешвои миллат Эмомалӣ Раҳмон орзуву омоли Бобоҷон Ғафуров идома пайдо кард. Имрӯз Тоҷикистон бо аксари кишварҳои олам ҳамкорӣ дорад. Ҳузури ҶДММ “Газпромнефт - Тоҷикистон” низ дар бозори кишвар самараи ҳамкориҳои босамари Тоҷикистон бо бозори ҷаҳонӣ аст.

Мирзоев Фарход СУЛТОНБЕКОВИЧ,
Директори генералии ҶДММ “Газпромнефт – Тоҷикистон”

ҲАЙАТИ МУШОВАРА

Шариф ҲАМДАМПУР,
Сармухаррир,
раиси ҳайати мушовара

Усмон РАҲИМЗОДА,
муовини сармухаррир

Одил НОЗИР,
мухаррир

Талбак НАЗАРОВ,
раиси "Сандуки хайрияи Тоҷикистон", академик

Фарҳод РАҲИМӢ,
Президенти Академияи миллии илмҳои Тоҷикистон, академик

Шералӣ КАБИР,
вазири саноат ва технологияҳои нави Тоҷикистон

Саидмукаррам АБДУЛҚОДИРЗОДА,
раиси Шӯрои уламои Тоҷикистон

Масъуди МИРШОҲӢ,
раиси Бунёди Рӯдакӣ (Фаронса)

Қозидавлат ҚОИМДОДОВ,
сиёсатмадор

Адаш ИСТАД,
нависанда (Узбекистон)

Ҳафиз РАҲМОН,
адабиётшинос

Иноят ИНОЯТОВ,
ҳуқуқшинос

Фазлиддин АСОЗОДА,
мухаррири сомонаи Pressa.tj

Умед СУЛТОНОВ,
саҳифабанд

МУАССИС:
Ҳайати кормандони ҳафтанома

Ҳафтанома дар Вазорати фарҳанги Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳти №0054/РЗ сабти ном шудааст.
Дар ҳафтанома матолибе низ ба нашр мерасанд, ки ба мавқеи идора мувофиқ нестанд. Барои дар дигар нашрияҳо чоп намудани матолиб ва иқтибосҳо аз «Тоҷикистон» зикри манбаъ ҳатмист. Ҳуқуқи муаллифии ҳамаи матолиби шумора ба идораи ҳафтаномаи «Тоҷикистон» тааллуқ доранд ва тибқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон ва байналмилалӣ ҳифз карда мешаванд. Ҳафтанома аксҳо ва маводҳои ҷолибро аз шабакаи Интернет мавриди истифода қарор медиҳад. Ҳафтанома масъулияти маводҳои интиқодӣ ва хусусияти таблиғотиро ба дӯш надорад. Инчунин, ба мазмун ва санаду рақамҳои маводи чопшуда муаллифон ҷавобгаранд.

ТЕЛЕФОНИ ИДОРА:
221-00-84,
227-19-95
tojikiston@pressa.tj

ШУЪБАИ ЭЛОН ВА РЕКЛАМА
ш. Душанбе, хиёбони С. Шерозӣ 16
238-78-78, 44 640-99-88,
238-61-61
ads@rg.tj

ОБУНА ВА ФУРӮШИ РӮЗНОМАҲО
918-66-82-64,
221-41-11

АДАДИ НАШР 50 000

Эълонҳои бештар дар
ARZON.TJ

МЕФУРӮШАМ

► ҲАВЛӢ

► Ҳавлии фурӯшӣ (дом-времянка), 3 дар хона, 6 сот. замин, ҳуҷҷатҳояш 100%, ҷамоати Россия, ноҳияи Рӯдакӣ (мавзеъ Шоҳмансур), 130 000 сомонӣ, савдо мешавад. Тел.: 904-15-35-58, 005-444-216

ЭЪТИБОР НАДОРАД

► Дафтарчаи имтиҳонотии Д21338 ба номи Ғуломов Ҷаҳонгир Баҳодурович, ки соли 2021 аз Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шоҳтемур дода шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин дараҷаи А0117949, рақами қайд №5098, аз 10.02.2006 ба номи Шарипов Муминҷон Ҳайдарович, бо суроғаи ноҳияи Рӯдакӣ, ҷамоати Қиблай, деҳоти Охток, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Варақаи бақайдгирии №150 аз 23.04.1969 ба номи Ҳасанов Бобохон, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Сино, пос. Меҳробод (собиқ Калинин), проезди И. Ваҳобов (собиқ проезди Космедианская), хонаи 6, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Аттестати синфи 9 Т-ШТА №0077289 ба номи Шамурадов Рустам Октамович, соли хатм 14.06.2005, ки аз МТМУ №40-и ноҳияи Фирдавсӣ дода шудааст, эътибор надорад.

► Билети донишҷӯӣ ва дафтарчаи имтоҳонот ба номи Каримов Дилмурод Абдуллоевич, ки соли 2018 аз Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шоҳтемур дода шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шиносномаи шаҳрвандии гумшуда, №А118040, ба номи Камолова Умеда Камолидиновна, ки санаи 24.09.2008 аз тарафи ШКД ноҳияи Исмоили Сомонӣ, шаҳри Душанбе дода шудааст, беэътибор дониста шавад.

► Созишнома дар бораи гузашт кардани ҳуқуқи талабот аз санаи 21.07.2020 байни Идиев Фарҳод Қурбонович ва Гафуров Бехруз Шамсидинович, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Калинин 60, блоки А, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шартномаи ройгон додани ҳуқуқи моликият ба шаҳрванд дар манзили истиқоматии ӯ дар бинои Фонди давлатии ҷамъиятӣ (Договор безвозмездной передачи в собственность гражданину квартиры, занимаемой им в доме Государственного общественного фонда) бо реестри №8Д-1040 ба номи Евсеев Юрий Николаевич, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Р. Набиев 51, ҳ. 9, ки аз 28.02.1997 дар нотариуси давлатии идораи 3-юми нотариалии шаҳри Душанбе ба расмият даровარда шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Аттестати синфи 10 (11) БП№978871 ба номи Муминова Гульнора Анваровна (собик Калонова Гульнора Анваровна), ки санаи 24-уми июни соли 1983 аз МТМУ №14 (собиқ №44)-и ноҳияи И. Сомонӣ дода шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шиносномаи техникӣ ва шартномаи хариду фурӯши квартира таҳти феҳристи №8Д-111, ки аз 15-уми январи соли 2005 ба номи Султонов Шариф Бакоевич, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Ломоносов, б 143/3, ҳ. 22, ки дар нотариуси давлатии идораи нотариалии ноҳияи Сино ба расмият даровარда шудааст, аз сабаби гум шуданашон беэътибор дониста шаванд.

► Мошинаи назоратии хазинавии 2012330 ЧСП "Азиз ва Ко" аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин дараҷаи А №010168, рақами қайд №1000, аз 28-уми ноябри соли 1994 ба номи Валиев Сайфулло, бо суроғаи ноҳияи Рӯдакӣ, ҷамоати Сарикиштӣ, деҳаи Нишони Ленин, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Корти гуреза аз шаҳрванди Афғонистон 744-00004260 ба номи Абдул Воҳид Муҳаммад Маҳди (Abdul Vohid Muhammad Mahdi), ки моҳи августи соли 2023 аз ҷониби СММ (ООН) дода шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шиносномаи техникӣ ва дафтари ҳавлӣ ба номи Шарипов Раҷиб Абдураҳмонович, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Шоҳмансур, кӯчаи Мастонгулов (собиқ Титова), 3/4 (аз чор се) ҳиссаи хонаи истиқоматии №33, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шартномаи ҷуброни бартарафсозии хонаи истиқоматӣ, ки аз тарафи Идораи нотариалии давлатии ноҳияи Исмоили Сомонии шаҳри Душанбе аз 28-уми августи соли 2019, таҳти феҳрасти №1Ш-1091 ба номи Шукурова Манижа Январовна дода шудааст, дар қисми шартномае, ки ба Шукурова Манижа Январовна дода шудааст, бинобар сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шаҳодатномаи ҳуқуқ ба мерос, ки аз тарафи Идораи 3-юми нотариалии давлатии шаҳри Душанбе (ҳозира Идораи нотариалии давлатии ноҳияи Синои шаҳри Душанбе) аз 24-уми марти соли 1994, таҳти феҳрасти №7Н-84 ба номи Додохона Бибиқанд Назриевна нисбат ба манзили истиқоматӣ, воқеъ дар шаҳри Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи А. Ғуломов (собиқ Федина), бинои 9, хонаи 19 дода шудааст, бинобар сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Дафтари ҳавлӣ ба номи Исмоилова Нодира Мадаминжоновна, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Сино, кӯчаи Н. Махсум 85/3, ҳ. 67, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шартномаи хариду фурӯши хонаи истиқоматӣ таҳти феҳристи №1Ш-261 аз 25-уми феврали соли 2021 ба номи Абдулвоҳидов Саидҷамол Сулаймонович, бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи И. Сомонӣ, 4-ум гузаргоҳи кӯчаи К. Раҳимов, хонаи 38, ки дар нотариуси калони давлатии Идораи нотариалии давлатии ноҳияи И. Сомонӣ ба расмият даровარда шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Сертификати ҳуқуқи истифодаи замин дараҷаи А №023397, рақами қайд №4728, ба номи ҶДММ "Стройинвест-2000", аз 27-уми ноябри соли 2007 бо суроғаи ш. Душанбе, ноҳияи Шоҳмансур, кӯчаи А. Дониш 5, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шартномаи хариду фурӯши қисми мағоза таҳти феҳрасти 2Ш-468, ки аз 20.03.2008 дар Идораи нотариалии давлатии шаҳри Ваҳдат ба номи Боев Субҳон Сулаймонович (мағоза воқеъ дар ш. Ваҳдат, кӯчаи Фирдавсӣ б/н) бинобар сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

► Шаҳодатнома бо шартҳои махсус ба номи Раҷабов Уктамҷон Шодмонович, РМА: 075809625, РЯМ: 0730220856, санаи таъсисёбӣ 14.02.2022, бинобар сабаби гум шуданаш аз эътибор соқит дониста шавад.

► Дафтарчаи имтиҳоноти Д211228 ба номи Нуранов Мелс Нурмаҳмадович, ки соли 2021 аз ҷониби Донишгоҳи аграрии Тоҷикистон ба номи Ш. Шоҳтемур дода шудааст, аз сабаби гум шуданаш беэътибор дониста шавад.

БАРҲАМ МЕХӮРАД

► ҶДММ "Баракати Ганҷ", №0268600, РЯМ: 0310023157, РМА: 030035067 барҳам мехӯрад. Арзу шикоятҳо дар давоми 2 моҳ қабул карда мешаванд.

► Ташкилоти ҷамъиятии "ТаҷРапт" ба саҳми шахсони воқей, соҳибкорони инфиродӣ ва шахсони ҳуқуқӣ (ҳамкорону шарикон) мерасонад, ки Ташкилот фаъолияти Филиали ТҶ "ТаҷРапт"-ро дар ш. Душанбе қатъ карданист ва раванди барҳамдиҳиро оғоз намудааст. Тамоми ҳамкорон метавонанд дар давоми 2 моҳ аз лаҳзаи нашри ҳамин эълон бо дархосту талаботҳои асосноки худ ба Комиссияи барҳамдиҳии Ташкилот муроҷиат намоянд. Суроға: ш. Хуҷанд, к. И. Сомонӣ 74. Тел.: 93-105-50-60

► Шаҳодатномаи Кооперативи тиҷоратии "Раҷаб Комил", РЯМ: 3310007168 фаъолияташро қатъ менамояд. Ҳамаи арзу шикоятҳо муддати 2 моҳ қабул карда мешаванд.

Январ

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Феврал

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29			

Март

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

Апрел

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

Май

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Июн

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Июл

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

Август

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Сентябр

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Октябр

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Ноябр

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

Декабр

дш	сш	чш	пш	чм	шб	яш
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

МАЪЛУМОТ

+992 (37) 221-00-84
+992 (37)227-19-95

www.pressa.tj
tojikiston@pressa.tj

ш. Душанбе, кӯчаи Ш. Шотемур 61
даромадгоҳи 2 ошёнаи 15

ARZON.TJ
сайти эълонҳои бепул

№49 (1559)
06.12.23
ТОҶИКИСТОН

«Меҳрубониҳои модари азизамро наметавонам дар як суҳбати кӯтоҳ пурра баён созам. Ҳамаи онҳо дар дилам чун дар бойгонӣ қабат-қабат ҷо гирифта, маро ҳамеша зинда нигоҳ медоранд. Фақат ин қадар мегӯям, ки агар меҳрубонӣ, ғамхорӣ, дуоҳои нек ва дилбардориҳои модари арҷмандам чун нурҳои нарми хуршед доиман бар сарам намерехтанд, асари «Тоҷикон»-ро рӯи нашр оварданам басе душвор буд. Ӯ ҳамеша аз тақдири китоби «Тоҷикон» мепурсид ва гоҳи хайрухуш дуоям медод...».

Бобоҷон ҒАФУРОВ,
Қаҳрамони Тоҷикистон

МОДАРИ АЛЛОМА

Модари Қаҳрамони Тоҷикистон, аллома Бобоҷон Ғафуров Розия Озод 17-уми январи соли 1883 дар шаҳри Хуҷанд, дар оилаи косиби камбағал таваллуд шудааст. Падару модар зеҳни тез, ақли расо ва меҳру муҳаббати беандозаи Розияи хурдакакро нисбат ба китоб эҳсос намуда, новобаста аз зиндагии мушкил ӯро ба мактаби кухнаи духтарона месупоранд. Розия дар муддати кӯтоҳ хату савод бароварда, баъди ба камол расидан ба эҷодиёти Аттор, Фирдавсӣ, Саъдию Ҳофиз, Бедил ва Мавлоно дил мебандад, вале дар он рӯзгорон имкони сайқал додани истеъдод, махсусан барои духтарон мавҷуд набуд.

Розия Озод дар як шеъраш, ки "Иҷтимоии ҳоли ман" ном дорад, рӯзгори хешро чунин қаламдод мекунад:

Ба даври пеш ман чизе аз
илму фан надонистам,
Ба нодонӣ гузашт умри
азизи ман, надонистам.
Ба ҷуз ғам дар дилу коҳиш ба
ҷону тан надонистам,
Ба тан як умр ҷуз як
кӯҳнапироҳан надонистам...

Вале рӯзгори душвор Розияи Озодро руҳафтода карда натавонист. Ӯ пас аз он, ки оила барпо кард ва соҳиби фарзандон шуд, барои таъмини хонавода баробари шавҳараш кор мекард. Соли 1935 баъди вафоти шавҳар бо фарзандонаш танҳо монд, вале онҳоро ба воя расонид. Ба онҳо таълиму тарбия дод ва аз ҳама муҳим, тавонист фарзандонашро дар руҳияи ватандӯстию меҳнатдӯстӣ парварда, онҳоро ба роҳи дурусти зиндагӣ, хусусан инсондӯстию накӯкорӣ ҳидоят намояд. Ӯ фарзандонашро дар оила бо шеърҳои пандомезаш тарбия карда, ба ин васила, дар қалби онҳо меҳру муҳаббат ба китобу адабиётро бедор кард. Ҳамин аст, ки фарзандони ӯ дар ҷодаҳои зиндагӣ комёбу муваффақ шуданд.

Таваллуд ва ба камол расидани алломаи замон ва Қаҳрамони Тоҷикистон Бобоҷон Ғафуров дар хонаводаи Розия Озод бозгӯи тарбияи дуруст ва ҳидояти хуби модар буда, аллома махз дар партави тарбияи модар соҳибэҳтиром ва шуҳратёр гардидааст. Зеро Бобоҷон Ғафуров ҳангоме, ки дар вазифаҳои пурмасъулияти ҳизбӣ фаъолият мекард, модар ҳамеша дар паҳлуяш буд, дасти дуо кушода, ба ӯ дуои нек медод, насиҳатҳо мекард ва дар маҷмуъ, таъсири худро барои шахсияти бузург шудани фарзандаш мегузошт.

Розия Озод ба шеърнависӣ аз солҳои 30 оғоз карда, намунаи ашъораш дар матбуот нашр мешуданд. Ӯ аввалин шоираи тоҷик дар даврони Шӯравӣ аст, ки ба узвияти Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон пазируфта шудааст. Шоира дар замони Ҷанги бузурги ватанӣ бештар фаъол шуд ва дар матбуоти даврӣ пайваста шеърҳояш нашр мешуданд. Дар ин давра мавзуи эҷодиёти ӯ маҳкум кардани ҷанг ва ҳидояти насли ҷавон ба ҳимояи марзу бум буд. Махз дар ҳамин давра шоира шуҳрат пайдо кард. Нахустмаҷмӯаи ӯ «Муҳаббат ба Ватан», ки ашъори ватандӯстонаи шоираро фаро гирифтааст, далели гуфтаҳои болост. Баъдан, китобҳои шоира «Гулистони ишқ», «Аз водии тиллоӣ», «Иқбол», «Зинда бод сулҳ!», «Шеърҳои мунтахаб», «Дӯстони ман», «Мунтахабот», «Орзуи ман» ва «Хотира» пайи ҳам ба нашр мерасанд. Баъзе китобҳояш, чун «Солнечный край», «Стихи», «Любовь к Родине» ба забони русӣ ба табъ расидаанд. Ҳамчунин, ашъори ӯ ба забонҳои мухталиф тарҷумаву нашр гардидаанд.

Нақши Розия Озод дар тарбияи маънавии Бобоҷон Ғафуров ниҳоят бузург аст. Имрӯз вақте ашъори шоираро варақ мезанем, гумон мекунем, ки сарнавишти фарзанди қаҳрамонашро ӯ солҳо пеш дар навиштаҳояш орзу карда буд. Дар ду шеъраш - "Хайр модарҷон" ва "Насиҳат ба фарзанд" Розия Озод фарзандашро дуо мекунад, ки дар оянда қаҳрамон бошад. Дуои Розия Озод мустаҷоб гардид ва фарзандаш ифтихори миллати тоҷик дар аксои олам шуд.

Насиҳат ба фарзанд

Мекунам бар ту насиҳат, эй писарҷон, гӯш дор,
Модари пурдидаат гӯяд суханҳо, хуш дор.
Аз барои ту кашидам ранҷҳо, эй нури чашм,
Худ нахобидам, туро хобонда шабҳо дар канор.
Гуфтам: "Мактаб раву омӯз илму маърифат,
То ба халқат нафъ бахшӣ чун дарахти мевадор".
Гуфтам: "Хушфеъл бошу кордони хоксор,
То ки байни халқи олам умр ёбӣ пойдор...".
Баркамолӣ ту, акнун рафта дар майдони ҳарб,
Душмани қаттоли худро менамоӣ торумор.
Ҷаҳд кун, ғолиб барову гир номи қаҳрамон,
Номи ту шуҳрат биёбад дар ҷаҳон бо ифтихор!

Розия ОЗОД

ПАДАРИ БОБОҶОН ҒАФУРОВ

Аз рӯйи маълумоте, ки дар даст дорем, шаҷараи авлоди Бобоҷон Ғафуров аз Сангинбойи хуҷандӣ оғоз мешавад. Сангинбой ва гузаштагонаш аз маҳаллаи Хоҷа Камол буданд ва касби хонаводагиашон бофандагӣ буд.

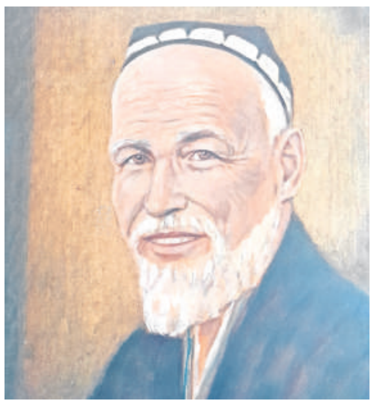

Ӯ чор писар дошт: Абдулло, Умар, Машариф ва Ғафур. Даромад аз касби авлодӣ барои таъмини оила басандагӣ намекард. Бо вуҷуди ин, ӯ аз пайи мустақил кардани фарзандон шуд. Сангинбой тибқи таомули мардуми Хуҷанд Робиа ном духтари Бойматбойро аз маҳаллаи Чоршанбе хостгорӣ карда, ба писари калониаш Абдулло оиладор мекунад. Чун ҳавлӣ танг буду шароити зиндагӣ душвор, оилаи ҷавон ба Исфисор мекӯчад. Ин бесабаб набуд. Дар оғози асри XX, баъди забти Хуҷанд аз ҷониби Русияи подшоҳӣ ва бунёди Хати роҳи оҳани Осиёи Миёна дар Исфисор стансияи Хуҷанд сохта шуд. Ин сабаб гардид, ки ин деҳаи кӯчак дар як муддати кӯтоҳ ба шаҳраки интернатсионалистӣ, косибӣ ва тиҷоратӣ табдил ёбад.

Абдулло дар Исфисор қассобӣ мекард ва баъдан дӯкони гӯшт ҳам кушод. Як порча замин харид ва ба ҳамин васила зиндагии худашро пеш мебурд. Бо гузашти чанд сол, писари дигари Сангинбой Ғафур низ ба Исфисор ба назди бародар омад. Дар хонаи бародараш Абдулло вай бо духтари дуюми Бойматбой Розияи 15-сола шинос ва ба вай меҳр пайдо кард ва дере нагузашта ба ӯ оиладор шуд. Ҳамин тавр, Ғафури писари Сангини хуҷандӣ ва падари Бобоҷон Ғафурови оламшумул исфисорӣ шуд.

Ғафур касби асосӣ надошт. Боғбонӣ, бофандагӣ ва корҳои вазнинро анҷом медод, ки оилаашро таъмин кунад. Баъди бо Розия хонадор шудан, бо кумаки бародараш Абдулло дар паҳлуи вокзали Роҳи оҳан як порча замин харида, хонаи лоин ҳам сохта буд. Бо гузашти солҳо дар оилаи Ғафуру Розия пайиҳам фарзандон таваллуд шуданд: Бобоҷон, Муъминҷон, Олимҷон, Тоҷинисо ва Зебунисо...

Маблағи аз боғбонӣ ва корҳои сиёҳ пайдо мекардаи Ғафур ба таъмини оила намерасид. Бинобар ин, ҳамсараш Розия маҷбур буд, ки дар хонаи одамони сарватманд хизматгорӣ кунад ва фарзандонаш низ ба корҳои хархела бароянд. Бобоҷон Ғафуров дар вокзал боркашонӣ мекард, аз Хуҷанд майда-чӯйда харида, дар маҳаллаҳо мефурӯхт...

Дар чунин шароит бахти Ғафур омад карду дар вокзал ба кор даромад. Вале ин аҳволи оиларо беҳтар накард...

Мувофиқи навиштаҳои Бобоҷон Ғафуров, Тоҷинисо Ғафурова ва Нинел Бобоҷоновна Ғафурова, падари аллома Ғафур марди ҳалолхӯр, ҳалолкор, заҳматкаш ва фидоии оилаву фарзандон буд. Ҳамин аст, ки вазнину сабук нагуфта, кор мекард, то аҳли оила таъмин бошанд.

Соли таваллуди Ғафур маълум нест, вале тибқи маълумотҳо, ӯ соли 1935 аз олам мегузарад.

Зикри як нукта низ зарур аст. Вақте Бобоҷон Ғафуров аввал ба Тошканд ва баъдан ба Москва ба таҳсил меравад, бо русдухтаре оила барпо мекунад. Дар яке аз таътилҳо ӯ ҳамсари ҳомилаашро дар Исфисор гузошта, барои идомаи таҳсил меравад. Дар як шаби боронӣ ӯро дарди таваллуд мегирад. Дояҳои маҳаллӣ ба ӯ хизмат расонида наметавонанд. Дар Исфисор он вақт таваллудхона ва табибони касбӣ набуданд. Ғафур маҷбур мешавад, ки ба шиддати борон нигоҳ накарда, келинро ба Хуҷанд барад. Дар роҳи Хуҷанд ҳамсари якуми Бобоҷон Ғафуров сари фарзанд меравад. Баъдан Бобоҷон Ғафуров ду маротибаи дигар оиладор мешавад, бори аввал ба Карима Одиловаи кабардин, ки ходими ҳизбӣ буд ва бори дуюм ба Капиталинаи рус, ки ҳамкасби шавҳараш, яъне муаррих буд...

Одил НОЗИР